

ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7, 1908

ԹԻՒ 45

ԱՐՏՅԱՏԷՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

Բ Ո Վ Ա Ն Գ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Բողոքական յեղափոխութիւնը

Կրօնական մոլեռանդութիւն եւ քաղաքական
ազատութիւն

Շաբաթը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Աւերել տ Պէրնըրտ Նոպէլ

Միս Ուիլըրտ

ԳԻՏԱԿԱՆ

Անիրաւութիւն հիւժախտաւորներու հանդէպ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հաւատուորիկ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Դէմքեր Անգլիական գրականութենէն

Պետութեան ծագումը եւ տեսակները

Ազատութեան արձագանգը Նոր աշխարհէն

Արդի երիտասարդութիւնը

Հայ կեանքը

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՏՐ. ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Բ. ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

ԽՈՅՐՈՎ ՍԱՐԲԱՅ

Մ. Գ. ՏՈՄՊԱԼԵԱՆ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

اوه داپر هفته لوق غزته - در سمانده بايل هاوسده

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բժշեցին	40 Դճ.
Ամերիկայի հմր	2 Տոլ.
Անգղիայի ,,	8 շիլլին
Ռուսիայի ,,	10 Պր.
Ձեռքէ՝ հատը	80 փարա
Ծանուցման գիները չափաւոր	

ԱՒԵՏԱՔԵՐ
ՇԱԲԱԹԱՔԵՐԹ
ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ
(ԱՆԿԷԼԻԱՖՈՐՈՍ)
ՏՈՒՆԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ
Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեք
Հ. Ս. Պարմըմ
Յ. Գ. Գրիգորեան
Պայպը Հառա, Ութամզուլ
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
(ANGELIAPHOROS)
A WEEKLY PAPER
PUBLISHED IN
ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH
EDITORS H. M. ALLEN
H. S. BARNUM
H. K. KRIKORIAN
Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS	
An. Subscrip.	Fr. 40
U. S. A.	\$ 2
England	Shils. 8
Other countries	Fr. 10
Single Copy 30 Paras	
Advertising rates on application	

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոփոխման վերաբերեալ ամէն զրութիւններ ղրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարմըմ:

ԿԱՐՆԵՒՈՐ ԱԶԴ

Աւետիքի խմբագրական վարչութիւնը բարեբախտութիւնն ունի իր հաղարաւոր ընթերցողներուն ջերմ փափաքին գոհացում տալու՝ ծանուցանելով թէ չարաթական իր կանոնաւոր հրատարակութենէն զատ չորս երես լուրի յաւելուածական բաժին մը պիտի հրատարակէ ամէն երեքշաբթի առաւօտ: Բաժանորդներն այս կերպով ամէն շաբթու գոնէ ութ երես ներքին և արտաքին լուր պիտի ստանան: Այն դաւառները՝ ուր չարաթը երկու անգամ թղթատար կը ղրկուի, այս յաւելուածը պիտի հասնի առաջին թղթաբերով, իսկ սովորական թերթը երկրորդով: Այս նոր կարգադրութիւնը ի գործ պիտի դրուի Նոյի առաջին շաբթուն (Ն. Տ.):

Աւետիքի բաժանորդագիրը 1909 Յնվ. 1էն սկսեալ 30է 40 դահ.ի պիտի բարձրանայ: Միևնոյն ժամանակ այժմու բաժանորդներ աւելի բան մը պիտի չվճարեն Նոյ. և Դեկ. ամիսներուն համար: Սակայն, նոր բաժանորդներ քաջալերելու համար, այժմէն 40 դահ. վճարողներուն Աւետիքը ալ, յաւելուած ալ, պիտի ղրկուի Նոյի առաջին շաբթէն մինչև 1909 Դեկ.ի վախճանը:

Որովհետև այս յաւելուածի նոր կարգադրութեան տեւականութիւնը և թերթին օրըստօրէական զարգացումը Աւետիքի շրջաբերութեան ընդարձակումէն կախեալ են, անոր բոլոր բարեկամներէն և ընթերցողներէն ջերմապէս կը խնդրուի իրենց բոլոր կարելին ընել բաժանորդներու թիւը զգալապէս աւելցնելու համար:

1909ի պատի նոր օրացոյցին և ուրիշ շահեկան բաներու վրայ տեղեկութիւն տուող քարտեր պիտի ղրկուին Դեկ. 1ին՝ ցրուելու համար ամէն այն քաղաքներուն ու գիւղերուն մէջ ուր ծանօթ է Աւետիքը:

 Արտասահմանի համար բաժանորդագրի փոփոխութիւնները տեսնել վերը:

ԱՄԵՏՍԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly AVEDAPER, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7, 1908

ԹԻԻ 45

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԷՆ,

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Յ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽԻԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Մ. Ա.

Այս երկրի վերջին 80 տարիներու պատմութեան ամէն խոհուն ուսանող կ'ընդունի թէ այս երկրի առաջին միսիոնարներէն Տր. Քլինկի և լուսաւորեալ բարեկարգիչ Փէշտիմալճեան Պատուելիին կողմէ և յետոյ Ամերիկեան միսիոնարներու և անոնց նպատառող եռանդուն մարդոց կազմաւորեալ ջանքերով չարժման մէջ գրուած ոյժերը փոքրիկ սատարներ չեղան այն փոփոխութիւններն յառաջ բերելու որոնց ականատես եղանք վերջերս, Ուսման վերարժարծումը, մայրենի լեզուի ծաղկումը, Սր. Գրոց թարգմանութիւնը ժողովրդական լեզուով, խղճի ազատութեան համար մղուած ազնիւ պայքարը, Ազգ. եկեղեցիներու մէջ և անոնցմէ դուրս նախապաշարման ամէն ձևերու դէմ գործածուած անուղղակի ազդեցութիւնները, այս ամէնը և բռնապետական կառավարութեան մը վերջնական տապալումը և նոր հիման մը — հաւասարութեան, արդարութեան և եղբայրութեան ու ազատութեան — որդեգրումը, գէթ մասամբ հետեանքն են այն չարժման որ կը ձգտէր մարդոց փոխադարձ յարաբերութիւններն ի նորոյ յարգաբիւրեւ արդար ու սիրալիր Աստուծոյ մը զաւակներուն միջև։ Այսպէս թէ և կրօնը քաղաքական հիմն չունի, տեսնուած է թէ անխուսափելիօրէն հարկ է որ խղճի ազատութեան պայքարը քաղաքական և ընկերային փոփոխութեան անցնի։ Իրօք ալ Եւրոպայի Բողոքական մեծ յեղափոխութեան ճամբայ պատրաստուեցաւ միջազգային բարոյականի չզոյլութեամբ, անիրաւ ու աւերիչ պատերազմներու

յաճախմամբ և շինականներու կեղեքմամբ մէկ կողմէ իրենց աւատապետներէն, միւս կողմէ քահանաներէ և վանականներէ, խղճի ազատութեան գինը ուրեմն եկեղեցւոյ և պետութեան մէջ գործուած բարեկարգութեան արժէքն է։ Չբարեկարգուած եկեղեցին ու չբարեկարգուած պետութիւնը շուտ թէ ուշ ժողովրդին արթնցող խղճին կ'ընդհարին և ի վերջոյ միայն մէկ կը կ'ունենայ ընդհարումը, այն է՝ տապալում բռնապետութեան, ինչ բանի ալ վրայ գործադրուի, մարդուս ինչքին, անհատական ազատութեան թէ անձնական կրօնքի մէջ անոր ազատ խղճի Աստուածապաշտ իրաւունքին վրայ։

Մենք երբեմն կը մոռնանք թէ Եւրոպայի Բողոքական յեղափոխութեան նման փառքին խլրտում մը չկրնար սահմանափակուիլ ժամանակագրական այն շրջանին մէջ ուր Կոնստանդնուպոլիս փոփոխութիւններ տեղի ունեցան ժեզարէն ի վեր և յեղափոխութեան առիթ տուող պարագաներէն չատիւր ալլես չունին գոյութիւն։ Բայց ոչ ոք պիտի համարձակի ըսել թէ քաղաքական կամ կրօնական ազատութիւն ստացած են ամբողջովին նոյն իսկ Եւրոպայի ամէնէն լուսաւորեալ ազգերը։ Կը հետեւի ուրեմն թէ բողոքի ձայն լսուելու է տակաւին հարստահարութեան ունէ ձևի դէմ, որով կ'ուղղուի բովանդակ մարդուն ազատութիւնը սանձել։ Կը հետեւի նաև թէ ժեզարուն չարժման մէջ դրուած մեծ ոյժերը պիտի չկասին դէպ յառաջ ընթանալէ մինչև որ ազատութեան վսեմ դատը յաղթական հանդիսանայ։ Ժողովրդին անխորհուրդ մասն է որ յարանուանական չարժում մը կը համարի

դոքականութիւնը : Ստուգիւ այս շարժումը հեր-
ձուածներ յառաջ բերաւ որոնք զանազան անուն-
ներու տակ կազմուած եկեղեցիներով բիւրեղացան :
Սակայն , ճշտիւ խօսելով , Բողոքականութիւնը կը
ներկայացնէ հաւատքի կարգ մը կենսական սկզբ-
բունքներ , որոնց բարձրագոյնն է խղճի կատար-
եալ ազատութիւն : Ուր որ յաջողած է շարժումը ,
այս սկզբունքներուն հաւատարիմ մնալուն համար
յաջողած է : Եւ ուր որ ամբողջովին չէ յաջողած ,
այս սկզբունքներէն վար կամ ասոնց հակառակող
բանի մը վրայ պնդելուն համար չէ յաջողած : Երբ
եկեղեցի մը խորապէս քննութեան ենթարկուի իր
ամբողջեան և ժողովրդին հոգեւոր պէտքերուն հան-
դէպ իր գործնական առնչութեան նկատմամբ , բա-
ւական չէ անոր անունը յարանուանութիւններու
այս կամ այն ցանկին մէջ դասաւորել : Քննու-
թիւնը կատարուելու է այն սկզբունքներուն նկատ-
մամբ , որոնք ըստ Պատմութեան կենսական են ա-
մէն ազգերու յառաջդիմութեան :

Պէտք է յիշել թէ , թէեւ Բողոքական անունը
պատմական ծագում մը ունի , անոր ծնունդ տուող
սկզբունքները մարդկային ազգին մտքին ու սրտին
մէջ ամենախոր արմատ ձգածներն են , այն է՝ ան-
հատին գերիշխանութիւնը և անոր անձնական պա-
տասխանատուութիւնը իր էութեան հեղինակին
հանդէպ : Այս երկրի մէջ նոր թուականի մը բա-
ցումը մեզի պատենութիւն կ'ընծայէ այսպիսի խն-
դիր մը այնպիսի կերպով մը ուսումնասիրելու , որ
անհնար էր նախորդ դրութեան օրով : Այն ժամա-
նակ հարկադրուած էինք գլխաւորապէս խօսիլ զա-
նազան եկեղեցիներու իմաստասիրական և վարդա-
պետական հանգամանքներուն վրայ միայն , այն-
պէս որ խնդիրը կատարելապէս ըմբռնելու համար
կարեւոր եղած շատ բաներու վրայ լռութիւն կը
սլանէր : Հիմա սակայն , Հայ , Կաթոլիկ և Յոյն
եկեղեցիներու հանդէպ Բողոքականութիւնը ու-
սումնասիրելու պահուն , ազատ ենք խնդիրը պատ-
մական տեսակէտէ քննել , բան մը՝ որ հարկաւ բա-
ցարձակապէս էական է նիւթն ըստ արժանւոյն
հասկնալու համար : Մենք այնպէս կը նկատենք թէ
արդի Բողոքականութիւնը ազգային եկեղեցիներուն
գոյութեան չապառնար : Այսու ամենայնիւ հզօր
ազդակի մը դերը կը խաղայ այս եկեղեցիներուն
յամբ կերպարանափոխման մէջ : Այս , ինչպէս յայտ-
նի է , ի գլուխ կը հանուի ոչ թէ ընդարձակ կազ-
մակերպութեան մը անագին թափով , այլ վերոյիշ-
եալ սկզբունքներուն զօրութեամբ : Կը համարձա-
կինք ըսել թէ աշխարհի վրայ չկայ եկեղեցի մը որ
մեծ կամ փոքր աստիճանով ազդուած չըլլայ այն

սկզբունքներէն , որոնք պարագաներու բերմամբ
սեփական իրաւունքները դարձած են Բողոքական
անուամբ ծանօթ եկեղեցիներուն : Արդի Կաթոլիկ
եկեղեցին ժե դարու Կաթոլիկ եկեղեցին հետ
նոյնն է : Մինչև իսկ Ամերիկեան արդի Կաթոլիկ
եկեղեցին Իտալականին հետ նոյնն է ամէն նկատ-
մամբ : Ինչէ՞ն են այս տարբերութիւնները : Ո՞չ
ապաքէն անոր համար որ այսօր լուեկայն կ'ընդուն-
ուին ոմանք այն սկզբունքներէն , որոնք ժամանա-
կաւ արհամարհուեցան Հռոմի նուիրապետութենէն
և Լուտերի և Մելանկտոնի նման մարդիկը վա-
րեցին եկեղեցիէն , և անոր համար որ Ամերիկայի
մէջ եկեղեցին օգուտ կը քաղէ իր չըջալայրէն :
Ամերիկեան Ժողովական եկեղեցիի մը համբաւա-
ւոր պաշտօնեան անցեալները գիրք մը հրատարա-
կեց որով կը հաստատէ թէ Բողոքականութիւնը ,
որ հզօր ու բարերար ոյժ մը եղած է ցարդ , սկսած
է նուազիլ և թէ բոլոր եկեղեցիներուն հակումն է
դէպ ի Միացեալ Կաթոլիկ եկեղեցի մը : Հարկ չկայ
ըսելու թէ հեղինակը խստիւ քննադատուեցաւ
ստուար մեծամասնութեան մը կողմէ : Եթէ ան
ոեւէ կերպով գոհ եղաւ իր գիրքէն , այդ գոհու-
թեան հիմն ըլլալու է իր վստահութիւնը իր նշա-
նաւոր տեսութեան վրայ , վասն զի գիրքը ընդա-
նուր հաւանութեան շարժանցաւ : Կէտը , որու
վրայ անցեալ և ներկայ պատմութիւնը խնամով
ուսումնասիրող ամէն անձիւր պիտի չհամաձայնին
այս հեղինակին հետ , կը կայանայ սա հարցման
պատասխանին մէջ թէ արդեօք Բողոքականութիւնը
իր պաշտօնը կատարած է : Եթէ կատարած է , այն
ժամանակ Կաթոլիկ եկեղեցին նման հզօր կազմա-
կերպութիւն ունեցող ոեւէ եկեղեցի կրնայ աշխարհի
բոլոր Քրիստոնեաները միացնելու գործին ծառա-
յել : Բայց որովհետեւ Բողոքականութիւնը ջատա-
գով չէ գլխաւորապէս ձեւի կամ կազմակերպու-
թեան այլ հիմնական կարգ մը սկզբունքներու ,
իր գործը պարտի շարունակել ուր որ այս
սկզբունքները դեռ լիովին գործադրուած չեն ժո-
ղովրդին քաղաքական ու կրօնական կեանքին մէջ :

Նախաշաւիղ այս յայտարարութիւններէն ետքը
համառօտ տեսութիւն մը պիտի ընենք Եւրոպայի
Բողոքական յեղափոխութեան և անոր ընդհանուր
հետեւանքներուն վրայ : Ասով կը յուսանք ատարճ
հայթայթել այնպիսիներու , որոնք կը փափաքին
քննել այն պատճառները որոնցմով աշխարհի ազ-
գերը ազատ ժողովուրդներու կը փոխակերպուին
յամբօրէն և սահմանադրական կառավարութիւն-
ներ գոյութեան կու գան :

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄՈՒՆԻՏԻՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ
Յ. Գ. Գ.

Ա.

ՕՍՄԱՆԵԱՆ հայրենեաց նաւը այս օրերս կարգ մը ժայռերու և խարակներու մէջ չէն կը նաւարկէ, ուստի դոյզն անզգուշութիւն մը կրնայ վտանգել զայն: Այս ժայռերուն ամէնէն վիթխարիներէն մին է Կրօնական մոլեռանդութիւնը, որ ունէ ժամանակ կը տնկուի մեր գիմացը: Երբ Բէօր Ալի, կարգ մը ագէտներ ետեւ ձգելով, անոնց պուլիները ձեռնակ պատանդներ փաթթած իբրեւ սօֆիստներ ցոյցեր ընել կ'աշխատի, կամ կարգ մը վայրենիներ Պէշիկթաշի պահականոցին վրայ յարձակելով Յոյն երիտասարդ մը և Իսլամ կին մը կը սպաննեն, կամ ներքին գաւառներուն մէջ Վան, Մուշ, Սղերդ և ուրիշ տեղեր Իսլամ հասարակութիւնը իրենց Քրիստոնեայ զբացիներուն վրայ կը յարձակին զանոնք կորսնցնելու և անոնց տունները աւարելու համար, ասոնք ամէնը կրօնական մոլեռանդութեան արդիւնքներ են: Կրօնական այս մոլեռանդութիւնը Քրիստոնէից մէջ ալ կը տեսնուի: Անցեալները քիչ մնաց որ Գուլմագիուի մէջ Յոյներու և Հայերու մէջտեղ կռիւ մը ծագէր: Ասոնք ցաւալի դէպքեր են. բայց բաւական չէ զանոնք յիշել և անցնիլ: Որովհետեւ կրօնական մոլեռանդութեան քաղաքական ազատութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնը այսօր մեղի համար կենաց և մահու խնդիր է, պէտք է որ լրջօրէն ուսումնասիրենք զայն:

Նախ յիշենք թէ այս խնդիրը իսկոյն լուծել և կարգադրել անկարելի է: Կրօնական մոլեռանդութիւնը դարերէ հետէ մարդկային սեռին գլխուն փորձանք եղած է: Կուսպաշտութեան հետ Քրիստոնէութեան պատերազմներուն մէջ, Քրիստոնէից իրարու հետ ունեցած վէճերուն մէջ, Խաչակրաց պատերազմներուն մէջ և Եւրոպական բազում պատերազմներու մէջ մղիչ ոյժը կրօնական մոլեռանդութիւնն եղած է: Եւ մեր երկրին մէջ ի սկզբանէ անտի տարբեր կրօնքներու մէջտեղ տեսնուած հակառակութիւններուն մէջ կրօնական մոլեռանդութիւնը մեծ դեր կատարած է: Նոյն իսկ բռնապետական գրութեան չգորագոյն ոյժերէն մին կրօնական այս մոլեռանդութիւնն էր: Արդ մեր երկրին բազմաթիւ տարբերուն կեանքին մէջ արմատացած սոյն զգացումը անկէ մէկ օրէն կամ մէկ տարիէն հրամանով մը կամ օրէնքի մը միջոցաւ հանել անկարելի է բնապէս: Այս է կրթութիւն մը և առաքինութիւն զոր կարելի է ձեռք բերել ժամա-

նակի անցնելով միայն: Իւրաքանչիւր ուսանող որ բարձր վարժարաններու մէջ ընթացք աւարտելէ ետեւ իր տունը կը վերադառնայ, գիտէ թէ գիւրին գործ չէ իր ծերունի ծնողաց հին գաղափարները իր նոր գաղափարներուն փոխակերպել: Ազգի մը և երկրի մը կրօնական մոլեռանդութիւնը փոխել և անոր տեղ նոր գաղափարներ դնել անտարակոյս աւելի դժուար ձեռնարկ է:

Այս պատճառաւ, մինչ մեր հասարակութեան կրօնական մոլեռանդութեան խնդրով կը զբաղինք, պէտք է աշխուշ զգուշութիւն: Մասնաւորապէս սա մեծ փոփոխութեան միջոցին, երբ, հարկ չէ ըսել թէ ստոյգ է որ, յիշեալ զգացումը թշնամիք չար դիտաւորութեամբ մեղի դէմ պիտի գործածեն, արտասովոր ուշիմութիւն և զգուշաւորութիւն անհրաժեշտ է: Անգամ մը մեր աչքին առջև բերենք մեր երկիրը կազմող տարրերուն վիճակը, և անոնց տեսակէտէն նայինք նոր վիճակներուն վրայ զորոնք յառաջ պիտի բերէ այս նոր փոփոխութիւնը: Հաւատալի բաներ չեն Իսլամի մը, որ իր մանկութենէն հետէ իր դրացի Քրիստոնեան «Կեաւուր» անուանելով նախատած է, զայն «Եղբայր» կոչելը, Քիւրտ պէյի մը, որ Հայու մը տունը և դռները ազատաբար կողոպտել և անոր պատիւը աղարտել իրեն իրաւունք համարած է, այժմ միևնոյն Հայը իրեն քաղաքակից անուանելով՝ ձեռքը անկէ քաշելը, և իր հացը իր ձեռքով վաստակելով ուտելը, կամ Քրիստոնէի մը, որ իր Իսլամ դրացին հոգւոյ թշնամի համարելով անկէ հեռու կ'ապրէր, այսօր միևնոյն Իսլամ Թուրքին հետ իբրեւ եղբայր ողջագութիւն: Այո, ասոնք հաւատալի բաներ չեն: Ուսեալ դասակարգը կը հասկնայ զայս, բայց ագէտն ու անուսը ասոր չեն կրնար հանդուրժել: Ծեր Հայ մը սրբապղծութիւն կը համարի Հայ եկեղեցւոյ մը մէջ հաւաքուած Թուրք և Հայ ժողովուրդներու առջև Թուրք ատենաբանի մը բանաստեղծութիւն ընելը: Եւ ձեր Թուրք մը թերեւս անկրօնութիւն կը համարի անցեալ օր Բողոք եկեղեցւոյ մը մէջ Թուրքերէ, Հայերէ և Անգղիացիներէ բաղկացեալ ժողովրդին համաժողով մը գումարելը: Արդ, այսօրինակ հիմնական փոփոխութիւն մը յառաջ բերելու համար քիչ իմաստութիւն, քիչ ջանք, քիչ եռանդ պէտք չէ: Մեղի կը թուի թէ Երիտասարդ Թուրքերը իրենց իմաստուն ծրագիրներուն մէջ այս փափուկ և դժուարին խնդիրը երբեք չկրցին խորհիլ որչափ պէտք էր: Գուցէ չէին կրնար խորհիլ: Գէթ հիմա պարտին խորհիլ: Ամէնա ալ պարտիմք խորհիլ:

Մինչ կը խորհինք այս խնդրին վրայ, պէտք է

որ միտք բերենք թէ այս չարիքը չվերնար լոկ իրարու վրայ ձգելով յանցանքը : Եւ նոյն իսկ միայն լրագիրներու մէջ անոնց վրայով երկարօրէն խօսելով ալ չենք կրնար դարձանել այս ախար : Բուն դժուարութիւնը լրագիր չկարգացողներուն մէջ կը գտնուի : Լրագիր գրելու և կարդալու չափ ուսեալ անձանց համար դործը գիւրին է : Հանրութեան համար աւելի ազդու միջոցներ պէտք է գործածել :

Կրօնական մոլեռանդութիւնը Ասորո-ժոյ հանրեայ պո-պական նախնայապետութիւն է : Մոլեռանդութիւնը ազի-տութենէ կը ծնի և ազիտութեամբ կը սնանի : Իսկ այս ազիտութիւնը երեք կերպերով յառաջ կու գայ .

1. Մարդ մը կը շատանայ իր կրօնքին և իր եկեղեցւոյն նկատմամբ ստացած ծանօթութեամբ : Ուրիշներու նկատմամբ տգէտ կը մնայ : Իսլամ մը կը լսէ թէ Քրիստոնեաները մոլորութեան մէջ են . առոր կը հաւատայ և այլևս հեզնոտ աչքով կը նայի Քրիստոնեաներուն վրայ : Քրիստոնեայ մը կը հաւատայ թէ Իսլամներուն մէջ երբեք ճշմարտութիւն չկայ , և զանոնք ամէնն ալ դժոխոց որդի կը նկատէ : Կաթոլիկ մը Բողոքականը և Բողոքական մը Կաթոլիկը մոլորեալ կը դատի : Քրիստոնէութեան և Իսլամութեան պատմութեան էջերը այսօրինակ ազիտութեան ահաւոր հետեանքներուն սեւ արձանագրութիւններովը լեցուն են : Ճշմարտութիւնը չկրնար միայն մէկ ժողովրդի ստացուածքն ըլլալ : Կրօնային կեանքը կարի յոյժ ընդարձակ և յայտնութիւնը մարդկային սեռին կեանքին մէջ աւելի խոր է քան որչափ կը հաւատան շատեր :

2. Անհատներ յայտնութենէն իրենց հասկցածը բաւական համարելով ուրիշներուն զազափարները կ'արհամարհեն և հետեապէս տգէտ կը մնան : Եսո-թիւնը , ինչպէս որ կը տիրէ կեանքին միւս չըջանալիներուն մէջ , նոյնպէս կրօնքի չըջանալիին մէջ ալ իր վնասակար ազդեցութիւնը կը ցոլեցնէ : Իմ հաւատքս , իմ փորձառութիւնս և դիտցածս ճշմարիտ է , և ուրիշներ մոլորութեան մէջ են , կը մտածենք : Մանաւանդ հոգեւոր արթնութեան ժամանակներ , և անոնց մէջ որոնց կրօնային զգացումները զօրաւոր են , այս տեսակ ազիտութիւն կ'երեւի : Եւ ասիկա մոլեռանդութեան կ'առաջնորդէ զմարդ :

3. Մոլեռանդութեան պատճառ եղող ազիտութիւն մը յառաջ կու գայ նաեւ յայտնութենէն դուրս օգտակար ճշմարտութիւններ չտեսնելէն : Շատեր կրօնական ճշմարտութիւնները և յայտնութիւնը ա-

մէն բանի բաւական համարելով՝ միւս ճշմարտութիւնները կ'արհամարհեն : Ասոնք կրօնամոլներ ըլլալով կա'մ ճգնաւոր կ'ըլլան և կա'մ գիտութիւնը և փիլիսոփայութիւնը , քննադատութիւնը , պատմութիւնը վնասակար կը համարին : Այսպիսիներ կը մոռնան թէ բոլոր ճշմարտութիւնները Աստուծոյ են : Կրօնային կեանքը , ասոնց տեսութեամբ , վարդապետութիւններու և բացարձակ առաջնորդ հաւաքոյթէ բաղկացեալ աշխարհ մը կ'ըլլայ :

Եթէ ազիտութեան սոյն խաւարչտին չըջանալին մէջ շարժող բորբոքեալ սաստիկ կրօնական զգացումը կոյրզկուրայն կը բաղխի իր առջև ելլողին , կործանում է վախճանը : Ահա մեր երկիրը այս երեք տեսակ ազիտութեանց երեսէն մեծ և ահեղի անդունդի մը առջև կը կենայ : Եթէ Քրիստոնեաները Իսլամներուն կասկածով նային , և Իսլամները Քրիստոնեաները նախատեն , և Քրիստոնեայ յարանուանութիւններ իրարու խաղ խաղախորհին , յանուն կրօնի , յանուն եկեղեցւոյ տեղի ունեցող սոյն ազիտական նախանձաւորութիւնները Հայրենեաց նաւը , Աստուած մի՛ արասցէ , անշուշտ թաւալզկոր կործանելով պիտի կորսնցնեն զայն : Ուրեմն զեկը պէտք է իմաստութեամբ և զգուշութեամբ վարել :

ՇԱԲԱԹԸ

Կաթոլիկական Կաթոլիկոսական ընտրութեան պատ-
շարհական գամաւորներու վերջին խումբը անց-
եալ չաբթու մեկնեցաւ մայրաքաղա-
քէս դէպ էջմիածին , ուր Նոյ. 12ին պիտի գումաս-
րի ընտրական ժողովը : Պատգամաւորներու ըն-
տրութեան առիթով ցարդ հրատարակուած ծանո-
թութիւններէն զատելով բարեբախտապէս կարելի
է ըսել թէ , աննշան բացառութեամբ , պատգամա-
ւորներուն ընտրելիներն են Մատթէոս Արքայի-
իզմիրեան և Ն. Սրբազնութեան հոգեւոր որդին
Եղիշ Եպսկ. Դուբեան , Ընտրութեան պիտի մաս-
նակցին ՅՅ վիճակ երկերկու քուէով , որոնց մին
կը պատկանի վիճակին թեմակալին կամ անոր փո-
խանորդին որ պարտի ըլլալ ուէ աստիճանէ եկե-
ղեցական մը , իսկ միւսը վիճակին աշխարհական
պատգամաւորին : Այս վիճակներուն 44ը Կ. պոլսոյ
Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքև կը
գտնուին , ճը Ռուսիա և Չը Պարսկաստան , իսկ
մնացեալ երեքը կը ներկայացնեն Կիլիկիոյ , Աղթա-
մարայ և Երուսաղէմի աթոռները : Սոյն բաշխումը
արդար չթուիր , և Կիլիկիոյ Կաթոլիկոսը Ազգ.
Ժողովին ծանոյց թէ պիտի չմասնակցի ընտրու-
թեան : Բայց առ այժմ կարելի չէ այս անպատե-

հոլթիւնը դարմանելու եկեղեցական 55 քուէներու վրայ ըստ Պալատենիոյ 15րդ յօդուածին կ'աւելնան նաև 15 քուէներ, 8ը Սինոդի անդամներէն և 7ը էջմիածնի վանքին եօթը երիցագոյն միաբաններէն: Եթէ սակայն Սինոդը չունենայ այդչափ անդամ, պակասեալներուն քուէն կը խափանի: Եկեղեցականներու քուէին համագումարը կ'ըլլայ ուրեմն 70: Պատգամաւորները, եկեղեցական թէ աշխարհական, չեն կրնար երկու ձայնէ կամ քուէէ աւելի ունենալ, թէպէտ երկու քուէն ալ կրնան քուէատուին սեփական ըլլալ, ինչպէս միացեալ վիճակներու առաջնորդներունը, կամ քուէատուին և ուրիշ վիճակաւորի մը զոր քուէատուին կը փոխանորդէ, և կամ փոխանորդեալ երկու վիճակաւորներու կամ վիճակներու: Պայման է որ եկեղեցականին փոխանորդը միշտ եկեղեցական ըլլայ: Պատգամաւորներու վկայագրերը և պաշտօնագրերը կը քննուին յատուկ ժողովի մը մէջ և վերջնապէս կը հաստատուի ժողովականներու թիւը: Ընտրական ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Ռուս Պրովուրոր մը, էջմիածնի Սինոդին Պրովուրորէն տարբեր ու աւելի կարեւոր, իր թարգմանով ու քարտուղարներով: Այս իսկ պատճառով երբեմն հարկ կ'ըլլայ Ռուսերէն գործածել: Առաջին նիստն է լոկ բացման ժողով մը: Բոլոր պատգամաւորները Վեհարանին մէջ կը հաւաքուին և պատկառելի թափօրով մը կ'իջնեն Մայր Տաճարը: Պատարագէն և մաղթանքէն ետքը եկեղեցականները կը մեկնին և աշխարհականները կը կատարեն կանոնական երգումը թէ խղճով և ուղղութեամբ պիտի կատարեն Ամենայն Հայոց Հայրապետին ընտրութիւնը: Յաջորդ օրը ընտրելիներու քառանուն ցանկ մը կը պատրաստուի և միւս օրը երկանուն ցանկը: Քուէները կը տրուին յայտնի ձայնով, սկսելով աշխարհականներու կրտսերագոյնէն և վերջնապէս Տեղակալին ձայնով: Սինոդին ատենագրապիւրը, որ միանգամայն ատենագրապիւրն է ընտրական ժողովին, բարձրաձայն կ'արտասանէ կարգաւ ժողովականներուն անունները և մէն մի ժողովական յոտնկայս կու տայ իր չորս ընտրելիներուն անունները հակիրճ դիտողութիւններով կամ առանց դիտողութեան: Այդ անունները ժողովին քարտուղարութեան կողմէ կ'արձանագրուին հսկողութեամբ Պրովուրորին: Յետոյ, եթէ բացականերու գրաւոր քուէներ գտնուին, Տեղակալը կը բանայ և կը յայտնէ քարտուղարին, որ կը հռչակէ թէ՛ ընտրողին, թէ՛ ընտրելիներուն անունները, որոնք ևս կ'արձանագրուին կազմուած ցուցակին մէջ: Ամէնէն աւելի քուէ ստացող չորս եպիսկոպոսները աւագագոյն թեկնածու կը հա-

մարուին առանց քուէի բացարձակ առաւելութիւն պահանջելու: Ատենագրութիւնը կը պատրաստուի և պատգամաւորները կրտսերագոյնէն սկսեալ կը ստորագրեն զայն ու կը մեկնին: Ատենագրութիւնը կ'ըլլայ ըստ օրինի Հայերէն լեզուով, բայց կը պատրաստուի նաև Ռուսերէն թարգմանութիւն մը Կառավարութեան համար: Միւս նիստը կը գումարի նախորդին նման թափօրով, աղօթքով և բացման ճառով: Բայց բացատրութիւն և բանախօսութիւն չըլլար բնաւ: Կը լսուի միայն Ընտրեմք և Ոչ Ընտրեմք: Չորս ընտրելիներուն իւրաքանչիւրին անունով կը պատրաստուի չորս ցուցակ, որոնց իւրաքանչիւրին գլուխը կը գտնուի ընտրելիներէն մէկուն անունը, իսկ տակը պատգամաւորներուն անունները կրտսերագոյնէն սկսեալ, իրենց առջև երկու սիւնակով, որոնց միոյն մէջ կը նշանակուի քուէն և միւսին մէջ կը դրուի քուէատուին ստորագրութիւնը: Ատենագրապիւրը կ'առնէ առաւելագոյն քուէ ստացող եպիսկոպոսին թերթը, որ կը կոչուի ցուցակ ընտրութեան, և կ'երթայ կրտսերագոյն պատգամաւորին առջև և բարձրաձայն կը յայտնէ թէ թերթը ո՞ր ընտրելիինն է: Կ'արտասանէ կրտսերագոյն ընտրողին անունը, որ պարտաւոր է ըսել, Ընտրեմք, կամ Ոչ ընտրեմք: Չայս կը կրկնէ և կը գրէ քարտուղարը մէկ սիւնակին մէջ և քուէատուին կը դնէ իր ստորագրութիւնը միւս սիւնակին մէջ: Գործողութիւնը կը կրկնուի իւրաքանչիւր պատգամաւորի առջև միւսին եղանակով: Ապա կ'առնուին միւս երեք թերթերը կարգաւ և նոյն ձևակերպութիւնը կը կատարուի: Չորս ընտրելիներէն անոնք որ ժողովին ներկայ են՝ իրենց անուան թերթին վրայ քուէարկութեան չեն մասնակցիր: Սոյն երկրորդ նիստին մէջ բացակաները ձայն չունին և առաւելագոյն թուով քուէ ստացող երկու եպիսկոպոսները կ'ըլլան վերջնական ընտրեալները: Չայսերու հաւասարութեան դէպքին մէջ որոշումը վիճակի կը թողուի: Դարձեալ ատենագրութիւն կը պատրաստուի երկու օրինակ: Մին է պարզապէս նիստին և քուէհամարին պատմականը, միւսը երկու ընտրեալները Չարին ներկայացնելու ուղերձ մը, որու մէջ չնշանակուի սակայն ընտրեալներուն քուէներուն թիւը: Յետոյ աշխարհականէ և եկեղեցականէ խառն պատգամաւորութիւն մը կը կազմուի՝ պաշտօնական գրութիւնները Կովկասու փոխարքային ներկայացնելու համար, որպէս զի Կայսեր մատուցուին ընտրեալներէն միոյն վաւերացման և Կաթողիկոս հռչակման համար: Յարդ Ազգ. ժողովի պատգամաւորները երկրորդ ընտրելիի քուէ տուած չեն: Բայց այս անգամ մաս-

նաւոր հրահանգ մը չտրուեցաւ՝ խնդիր չյարուցանելու համար :

Ազգ. Ժողովը Անցեալ ուրբաթ Ազգ. Ժողովը պատ-
րիարքական ընտրութեան չձեռնար-
կեց, ինչպէս անգամ մը ծանուցուեցաւ և փափա-
քելի էր : Բայց ոչ նուազ կարևոր տնօրինութիւն
մը ըրաւ : Զբաղեցաւ Հայկական նահանգներու ան-
հանդուրժելի կացութեան հարցով և աշխարհա-
կանէ և եկեղեցականէ խոռոչ պատուիրակութեան
մը պաշտօն տուաւ Տեղապահ Հօր հետ Վարչապե-
տին ներկայանալով՝ Կառավարութեան կողմէ Գննիչ
մարմին մը առաքման խորհրդին գործադրութեան
ստիպողականութիւնը չեղտել և խնդրել որ Գննիչ
այդ մարմինը բաղկանայ պատուաւոր և ազատա-
միտ անձերէ և գտնուի նախորդ դրութեան չմաս-
նակցող ազգեցիկ Վեպէրի կամ Մեպէրի մը նախա-
գահութեան տակ և արտօնութիւն ունենայ ուղղակի
պաշտօնանկ ընել ամէն պաշտօնեաներ որոնց զեղ-
ծումները կը հաստատուին, դատաւարտուած կամ
ամբաստանուած և նմանապէս ազատ արձակուած
ազգեցիկ չարագործները ձերբակալել ու մայրաքա-
քաղաք փոխադրել, յափշտակուած հողերը իրենց
տէրերուն վերադարձնել, դադթականներու բոս օ-
րինի շնորհուած զիւրութիւնները հայրենիք վե-
րադարձող Օսմանցիներու ևս ընծայել նոյնու-
թեամբ, Հայեր տուրքի և տարապարհակ աշխա-
տութեան ենթարկող պէյերը, ևն., արգելել ու
պատժել, Հայ գաւառներու կարօտեալներուն ան-
խտիր ցորեն և սերմնացու տալ և աղքատներու
յեանեալ տուրքերը շնորհել : Կ'իմանանք թէ մայ-
րաքաղաքի Բրդական տկումին ալ Բ. Դրան գի-
մած և խնդրած է որ երկու Քուրդէ, երկու Հայէ
և երկու քաղաքային ու զինուորական պաշտօնա-
տարէ բաղկացեալ երկու մարմին կազմուի, և մին
էրզրում, Վան, Պիթլիս երթայ, իսկ միւսը Սըվազ,
Տիարպէքիր, Ուարբերդ, և Քրդաստանի և չրջա-
կայից մէջ քննութիւն կատարեն և պատշաճ մի-
ջոցներով անկարգութիւններու առջևը առնեն :
Օսմ. Քոմիթէն ևս յայտարարած էր թէ ջանք պի-
տի չինայէ սոյն նպատակով : Այս բոլոր ձեռնարկ-
ները, զիմումները և յայտարարութիւնները անվի-
ձելի ապացոյց են անշուշտ հարցին ծանրութեան
և խոստովանութիւն մը անոր հիմնաւորութեան
ու ստիպողականութեան : Զարմանալի է որ կը
գտնուին ոմանք որ կը խորհին և մինչև իսկ կը
գրեն թէ այս շարժումները կրնան վտանգաւոր
հետևանք ունենալ նման իրենց նախորդներուն,
ծառայելով միայն զօրացնել ձեռքերը Եւրոպական
այն տէրութիւններուն որոնք անցեալին մէջ

չխղճմտեցան իրենց շահերը և եթ ապահովել՝ Պեր-
լինի դաշնագրին ՅԱրդ յօդուածը իբրև պատրուակ
ու խրտուիլակ գործածելով : Սակայն այս յոռե-
տեաներուն տրամաբանութիւնը իրենց դէմ է : Եթէ
անցեալին մէջ այսպիսի ձեռնարկ մը կը նշանակէր
ակնկալել բան մը զոր բռնապետական կառավա-
րութիւնը չէր ըմբռներ և չէր կարող տալ, այդ իսկ
կը նշանակէ թէ լիովին բանաւոր և անհրաժեշտ է
այսպիսի դիմում մը ընել հիմա որ Կառավարութիւնը
սահմանադրական է և կ'ուզէ կամ պարտական է
իր պարտքը կատարել հանդէպ Ժողովրդին : Ուրիշ
խօսք, եթէ ըսել կ'ուզուի թէ երկիւղ ունին որ
պատգամաւորութիւնը պիտի չկրնայ պատշաճ կեր-
պով ի գլուխ հանել իր պաշտօնը : Այդ անշուշտ
աններելի երկիւղ է և բացարձակ յոռետեսութեան
ծնունդ : Սակայն անուրանալի է թէ զրոգներ և
ատենախօսներ կան որոնք կը ջանան յախուռն
դիտողութիւններով և կոչերով անտեղի և անիրա-
կանալի յոյսեր արթնցնել Ժողովրդին տղէտ և ան-
մշակ խաւերուն մէջ : Այդպիսիներու արդարեւ
կ'արժէ ազգարարել :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԽՍԱԶ վերցնելու նկատմամբ Քրիստոսի պատուէրը
չատ սխալ հասկցուած է : Քրիստոնեային
կեանքը այնպիսի լայն ճակատ ունի, որ բոլոր տե-
սութիւնները կը բովանդակին անոր մէջ :

Անձդ ուրաջիր և խաչդ առ . բայց և այնպէս
մի փնտռեր բոս : Եթէ Տէրը ըսէ քեզի, « Յառաջ
գնա », գնա, թէ և յաջորդ քայլը ըլլայ հինդ հարկը
ոտք խոր գահաւանդ մը, ուր քեզմէ շատ վարը ծա-
ռերը խտի պէս կ'երկն : Օգը կրնայ առողջարար
ըլլալ քու ոտքերուդ ներքև . բայց եթէ չէ, յառաջ
գնա ուր պարտականութիւնը կը կոչէ, և վախճանը
խաղաղութիւն և կեանք պիտի ըլլայ : Բայց երբեք
մի խորհիր թէ Տէրովը բոսը ծանր է, և կրելու է
զայն հեծեծելով, մարմինը ծռելով և հառաչելով,
կամ թէ պարտիս հրաժարիլ կեանքին հաճոյքնե-
րէն, լոկ այն պատճառաւ որ անոնք հաճոյք են, և
զանոնք թողուլը անձդ ուրանալ է : Ոչ :

Քրիստոնէութիւնը այսպիսի զոհաբերութիւն-
ներ չպահանջեր : Անիկա լոկ-լոկ կու տայ կեան-
քի ուրախութիւններուն, միայն ըսելով, Բալէ Աս-
տուծոյ սիրոյն և երկիւղին մէջ, ազատօրէն վայելէ
կեանքին բոլոր մաքուր հաճոյքները, բայց մի
տրտնջար եթէ Աստուած յարմար տեսնէ զանոնք
քեզմէ առնել : Համբերէ երբ փորձանքը դայ, բայց
աղքատութիւն մի փնտռեր երկրային ունէ զուար-
ճութեան մէջ : Պէյք

ԿՈՒԳԱՅ Ժամանակ երբ Քրիստոնեայք զերծ պիտի ըլլան աղքատութենէ և դժուարութենէ, նեղութենէ և նուաստութենէ: Մենք անոր եղբրք կը գտնուինք, և ուստի կը յորդորեմ ձեզ որ Տէրոջը նուիրէք ձեր յաջողութիւնը և հաճութեանը: Տէրոջն է երկիրը և անոր իրութիւնը. և ամէն ինչ որ ճոխ է, ճաշակաւոր է, գեղեցիկ է՝ Տէրը պիտի յանձնէ բուն իր զաւակներուն ձեռքը: Սատանան գողցած է այս աշխարհի հարստութիւնը և գեղեցկութիւնը. բայց չկրնար պահել զանոնք: Ամէն ինչ որ ճաշակը և հարստութիւնը կրնան ունենայ, տակաւին պիտի չնորհուի եկեղեցիին, երբ եկեղեցին ըլլայ այնպէս մաքուր որ կարենայ անբասիր, վեհանձն, համեստ և խոնարհ կանգնիլ յաջողութեան և պերճանքի մէջ: Քրիստոնեայք տակաւին սորվելու են — և պիտի սորվին — խոնարհութեան և աստուածապաշտութեան դասը հարստութեան մէջ: Պիտի սորվին ուղղաբերձ քաղել ոչ թէ քուրձով այլ թափելով, հաստատուն ըլլալ ոչ միայն տառապանքի մէջ, այլ նաև օրհնութեան մէջ: Կարող պիտի ըլլան տոկալ ոչ միայն դժուարութեան ատեն, այլ նաև դիւրութեան ատեն, որ շատ աւելի վտանգաւոր է: Եւ կարող պիտի ըլլան ոչ միայն պարտութիւն և անարգանք կրել, այլ նաև յաղթութիւն չահիլ: Պէշք

ԱՇԽԱՐՀ Աստուծոյ լրագիրն է, որուն մէջ ան կը գրէ իր խորհուրդները և կը ցուցնէ իր ճաշակները: Աշխարհ կը յորդէ գեղեցկութեամբ: Գեղեցկութիւնը այլևս չնչին բան կոչուելու չէ, քանի որ Աստուծոյ խորհուրդն է: Գեղեցկութեան միջոցաւ իրերը օգտակար կ'ըլլան: Մարդու մը համար կրօնական պարտականութիւն է, որչափ կարող է, իր զաւակները չրջապատել ճաշակի և գեղեցկութեան ստեղծագործութիւններով, որպէս զի անոնց ներագոյն բնազդները մշակուին և գոհացուին: Գեղեցկութեան սէրը Աստուծոյ տուրքն է, զոր իւրաքանչիւր մանուկ կը կրէ իր սրտին մէջ:

ՉԵՄ զիտեր թէ ո՞րը աւելի սիրելի և զմաշկելի է, սովամահ ըլլալու մօտեցած աղքատ և նուիրեալ սուրբը, որ լի է սիրով և չնորհքով և միշտ բարիք կ'ընէ, թէ հարուստ և բարձր զիրքի տէր սուրբը, որ չունի կարօտութիւն որուն պատճառաւ գոգոհութիւն ցուցնէ և որ սակայն շատ մաքուր է և խոնարհ, շատ անձնուրաց և առատաձեռն, իւր թէ երբեք հարստութիւն տեսած չէ: Բայց այս վերջինը մեծ չնորհքի պէտք ունի պահուելու համար: Պէշք

ԱՆ որ Էմմաուսի ճամբուն մէջ գիւրքերը մեկնեց երկու աշակերտներուն, յետոյ անոնց

միտքը բացաւ որպէս զի գիւրքերը հասկնային: Առաջին գործին մէջ շատ մը գործակիցներ ունի, բայց երկրորդին մէջ ինք առանձին կը կայնի: Շատեր կրնան Սուրբ Գիւրքերը մեկնել, բայց միայն Տէրն է որ կրնայ միտքը պատրաստել Սուրբ Գիւրքերն ընդունելու: Մեր Տէրը Յիսուս կը տարբերի բոլոր ուրիշ ուսուցիչներէն: Ասոնք ակամջին կը հասնին, բայց Յիսուս կը հրահանգէ սիրտը: Ասոնք արտաքին գրով կը զբաղին, բայց Յիսուս ներքին ճաշակ մը կու տայ ճշմարտութեան, որով կը նշմարենք անոր համը և հոգին: Մարդոց ամէնէն անուսնեւոր հասուն ուսումնականներն ըլլան չնորհքի դպրոցին մէջ երբ Տէր Յիսուս իր Սուրբ Հոգիով անոնց կը պարգէ թագաւորութեան զաղանիքները, և կը չնորհէ Աստուածային օծումը, որով անոնք կարող կ'ըլլան անտեսանելիին նայիլ: Երանի՜ մեզի եթէ մեր միտքերը կը մաքրուին և կը զօրանան Տէրոջմէն: Խոր գիտութեան տէր սրչափ մարդիկ տգէտ են յաւիտենական իրերու: Անոնք գիտեն յայտնութեան գիրը որ կը սպաննէ, բայց անոր կենդանի հոգին չեն կրնար նշմարել: Անոնք ծածկոց մը ունին իրենց սիրտերուն վրայ, զոր մարմնաւոր մտքին աչքերը չեն կրնար թափանցել: Այսպէս էր մեր վիճակը քիչ ժամանակ առաջ: Մենք որ հիմա կը տեսնենք, ժամանակաւ բոլորովին կոյր էինք: Ճշմարտութիւնը մեզի համար այնպէս էր՝ ինչպէս գեղեցկութիւնն է խաւարին մէջ, չնկատուած և զանց եղած բան մը: Եթէ Յիսուսի սէրը չըլլար, մենք մինչև այս վայրկեանը յետին ազիտութեան մէջ մնացած պիտի ըլլայինք, վասն զի առանց անոր մեր միտքերը բանալուն պիտի չկրնայինք հոգեւոր գիտութիւն ստանալ, ճիշտ ինչպէս մանուկ մը ան կարող է բուրգերը մազել, կամ ջալամ մը դէպ աստղերը ճախրել: Յիսուսի Գողէճն է միակը, որուն մէջ Աստուծոյ ճշմարտութիւնը կարելի է սորվիլ: Ուրիշ դպրոցներ կրնան սորվեցնել մեզի թէ ինչի՜ հաւատալու ենք, բայց Քրիստոսինը միայն կրնայ ցուցնել մեզի թէ ինչպէս հաւատալու ենք: Նստինք Յիսուսի օտքը և ջերմեռանդ աղօթքով խնդրենք անոր օրհնեալ օգնութիւնը, որպէս զի մեր խաւար և բուրձ միտքերը պայծառանան հետզհետէ, և մեր տկար միտքերը ընդունին երկնային բաներ: ՍՔԷԷԷ

ՃԵՄԱՐԻՏ Բարեկամը այնպիսի մէկն է որ մեզի պէտք ունի և մենք անոր, որու սիրոյն մասին երբեք չենք տարակուսիր և որու կը վստահինք:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱԼՖՐԵՏ ՊԵՐՆԸՐՏ ՆՈՊԵԼ

ՅԱՄԻՆ 1883 մանուկ մը ծնաւ Սթոքհոլմի մէջ, որ սահմանուած էր ուրիշները գերազանցել մարդկութեան ընդհանուր օգտին ծառայելու մէջ :

Ալֆրէտ Պերնըրտ Նոպել կրթուեցաւ Սթ. ֆէթըրսպուրկ, ուր իր մանկական հասակին մէջ գացած էր իր հօրը հետ : 1850ին սկսաւ քաղաքական ճարտարագիտութիւն ուսանիլ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, աշակերտելով համալսարանը ձան Էրիքսընի : Իր միտքը կանուխէն փորձառական գործի յարմարութիւն ցուցուց, և ինք իր տարիքէն շատ վեր խնդիրներով զբաղեցաւ : Պայթուցիկներու խնդրին մէջ Մր. Նոպել շուտով հեղինակութիւն մը եղաւ : 1863ին էր որ առաջին մենաշնորհն ստացաւ նիթրոկլիսէրինի և վառօդի խառնուրդը պատրաստելուն համար : Յաջորդ տարին երկրորդ մենաշնորհը ձեռք բերաւ : Ժամանակ մը շատ ծանր այնքան արկածներ պատահեցան որ նիթրոկլիսէրինի կիրառութիւնը լքուեցաւ : Բայց 1867ին Նոպել հնարեց ուժանակը (տինամիթ), հսկայ զօրութիւնը, որ հիմա անհրաժեշտ ազդակ մը եղած է ճարտարագիտութեան մէջ : Այնուհետեւ եկան մենաշնորհները պայթուցիկ մածուածին, անծուխ փոշիի մը, որ կը կոչուի պէլիսթայթ, և արհեստական կոթթա փերքային : Նոպելի զիւտերուն թիւը 129ի հասած է :

Անգամ մը, ասկէ իբր 30 տարի առաջ, Մր. Նոպել ուժանակի տասնըհինգ գործարաններու վրայ կը հսկէր, աշխարհի այլեայլ կողմերը, որոնց մէջ կը պարունակուէին անոնք ալ որոնք մօտ կը գտնուին Սան Ֆրանսիսքոյի և Նիւ Եորքի : Գրեթէ չգտնուիր մարդ մը, որ Նոպելէ աւելի յառաջ տարած ըլլայ թէ՛ պատերազմի թէ՛ խաղաղութեան արուեստները միանգամայն :

Այս անձը որ քաջածանօթ է իր մարդասիրական հակումներով, այժմ աշխարհի ուշը կը գրաւէ այն դրամագլխով զոր տարեկան մրցանակներու յատկացուց արժանաւորագոյն հինգ անձանց համար, որոնք մարդկային գործունէութեան նոյն թուով ձիւղերու մէջ նշանաւոր կը հանդիսանան : Գումարը նախապէս ինը միլիոնէ աւելի էր, բայց յետոյ իբր ութուկէն միլիոնի իջաւ իբրեւ մրցանակ տրուելու համար մէջէն առնուած ըլլալուն պատճառաւ : Տրուած հինգ մրցանակները բնագիտական անմենակարեւոր հնարագիտութեան կամ գիւտի,

քիմիական ամենակարեւոր գիւտի կամ զարգացման, բնախօսական կամ բժշկական ամենակարեւոր գիւտի, դադափարական բնութիւն ունեցող ամենանշանաւոր գրական գործի և ընդհանրական խաղաղութեան ինպատու կատարուած ամենալաւ գործի համար էին :

Վերջին մրցանակը տրուեցաւ Նորվեկիոյ Խորհրդարանին ձեռամբ, առաջին չորսը՝ Շուէտական ակադեմիաներուն ձեռամբ : Առաջին հինգ մրցանակները տրուեցան 1901 Դեկտ. 10ին, որոնց մէջ կը տրուեցաւ Վիլհելմ Ռէօնթլէնի, Ռէօնթլէնեան ճառագայթներուն համար, մէկը՝ Էմիլ Պէրոսկի, կեղծմաշկի մէկ ղեղթափը գտած ըլլալուն համար, և մէկը հաւասարապէս բաշխուեցաւ Հանրի Տիւվանի, Ժընէվի Համաժողովին զլիսաւոր մղիչին, և Ֆրէտէրիք Փասիի, Ընդհանրական Խաղաղութեան Միութեան հիմնադրին, մէջտեղ :

Խաղաղութեան մրցանակն էր որ տրուեցաւ նախագահ Ռոզէվելթի, 40,000 տղար, ի վարձ ձափոնի և Ռուսիոյ մէջտեղ հաշտութիւն գոյացնելու համար ըրած բարի աշխատութեանց, թէև ահա որ մարդկային սեռին խաղաղութեանը մասին ունեցած ընդհանուր ազդեցութիւնը աչքէ վրիպած չէ : Այս մրցանակը պիտի նուիրուի հանրային բարիքի համար, և անոր ոչ մէկ մասը պիտի գործածէ նախագահը իր անձին համար :

Մր. Նոպել մեռաւ 1906ին, թողելով մեծ հարստութիւն :

ՄԻՍ ՈՒԻԼԸՐՏ

ԴԻՔԱԿՈՅԻ զինհատութեան գործիչները 1874ին խնդրեցին Միս Ֆրանսիս Ուիլքըտէ որ իրենց խուճիկն նախագահ ըլլայ առանց թոշակի : Միևնոյն ատեն նամակ մը եկաւ Նիւ Եորքի Նորմալեան Հաստատութենէն որ անոր կ'առաջարկէր Հաստատութեան տնօրէնուհի ըլլալ 2,500 տղար տարեթոշակով : Միս Ուիլքըտէ սէնթ մը աւելցուցած չէր իր ուսուցչի թոշակէն, մօրը ապրուստին հոգն ալ իր վրայ էր : Մտածեց առաջարկութեանը վրայ, և ընտրեց անթոշակ գործը : Անթոթութիւն, ցուրտ, տկարութիւն իր բաժինն էին, և սակայն անոնց զիմազբաւեց : Այսօր անոր անունը պատուով կը յիշուի աշխարհի վրայ, և անոր արձանը կը կանգնի Ուաշինկթըն, Կապիտոլի մէջ : Զոհաբերութեան ճամբան դժուար ճամբայ է, բայց ազնիւ հոգիները զայն կ'ընտրեն, և Աստուած երբեք զանց չընէր պահել և վարձատրել զանոնք :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՆԻՐԱՒՈՒԹԻՒՆ ՀԻԻԾԱԽՏԱԽՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊ

Անցեալ քանի մը տարիներուն մէջ մեծապէս աւելցած է հանրութեան գիտութիւնը նկատմամբ ուսումնական (հիւժախտ) բնութեան և անոր ծաւալման միջոցներուն : Հիմա առ հասարակ ճանչցուած է թէ ասիկա տարափոխիկ խնդիր է որ կըրնայ հիւանդէն առողջներու փոխանցուիլ, և թէ անուս և անփոյթ հիւժախտաւոր մը պատուհաս է այն հասարակութեան որուն մէջ կը բնակի : Ծանօթ է թէ անոր խուսը խնդիրն մանրէները կը պարունակէ, և թէ՛ եթէ ինչայ հասարակաց շէնքերու տախտակամածներուն վրայ կամ փողոցին մէջ, կը չորնայ, և անոր պարունակած մանրէները փոշիներուն միջոցով ուրիշներու կողորդները և թոքերը կը տարուին : Այնչափ խօսուած է այս վտանգին վրայ, թքնելու ազտեղի ունակութիւնը արգելելու զիտաւորութեամբ, որ բանը չափազանցութեան գացած է, և հետեւանքն եղած է սա համոզումը թէ հիւժախտաւորը, առանց ինկատ առնելու անոր ունակութիւնները կամ ապրելու եղանակը, խորշելի անձ մըն է : Ասիկա անգլիութիւն է և անհարկի ծանրութիւն տառապանքի բեռան վրայ զոր հիւժախտաւորը կը կրէ արդէն : Ասիկա պատճառ եղած է որ ապաքինարանները փակուին հիւժախտաւորներուն դէմ, որ արձակուին իրենց դիրքերէն և իրենց ապրուստի միջոցէն զրկուին այնպիսիներ որոնք թեթեալոյն աստիճանաւ ներգործուած են յիշեալ խնդրին, և մինչև իսկ ձեռնարկներ ըլլան մեկուսացնել ուսումնականները իբր թէ անոնք բորոտներ և փառիաներ ըլլային :

Ժամանակ է յանուն մարդասիրութեան բան մը ըսել միւս կողմէն, թէ հանրութեան պէտք է յայտարարել որ այն հիւժախտաւորը որ մաքուր է իր ունակութիւններուն մէջ և հոգ կը տանի ջնջել կըստ խուսը թուղթէ անձեռոց կամ յատկապէս հանրած գաւաթներ գործածելով, որոնք կրնան այրուիլ, երբեք վտանգաւոր չէ իր ընկերներուն : Ապաքինարան մը որ ըստ պատշաճի կը կառավարուի և լեցուն է ուսումնականներով, արդարեւ մին է ամէնէն ապահով վայրերէն իբրեւ բնակատեղի այնպիսի մէկուն համար որ կ'ենթադրուի թէ միտում ունի խնայել :

Հիւժախտաւորը պէտք չէ որ քնանայ առողջ մէկուն, մանաւանդ մանուկի մը, անկողին մէջ, պարտի զգուշանալ ուրիշներ համբուրելէ, պէտք չէ որ հասարակաց անձեռոց կամ կերակուրի

ամաններ և սպասներ գործածէ, պէտք չէ որ խօսի ուղղակի իր ընկերոջ երեսին երբ անոր շատ մօտ կը գտնուի, պէտք է որ թաշկինակ մը բռնէ բերնին առջև երբ կը հաղայ, և պարտի պահել խուսի մասին դրուած քաջածանօթ կանոնները : Ահա այսչափ : Եթէ անիկա հոգ տանի պահելու այս պարզ նախազգուշութիւնները իր ընկերներուն ապահովութեան համար, հանրութիւնը անկէ զգուշանալու իրաւունք չունի : Հիւժախտաւորը կրնայ տանը մէջ բնակիլ, կրնայ խառնուիլ ընտանիքին հետ և երթալ ուրիշներու ընկերութեան մէջ, առանց անոնց փնաս տալու ամենաթեթեւ երկիւղի : Անոր վիճակը, նման որիչ հիւանդներու վիճակին, դժուար է, բայց պէտք չէ այնպէս վարուիլ որ այդ վիճակը աւելի ծանրանայ տգէտ և ոչ բանաւոր երկիւղով անոնց որոնք սխալ կը մեկնեն բժշկներուն բարեմտական ազդարարութիւնները :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԱՒԱՏԻՈՐԻԿ

Մուշ. Եկեղեցին շնորհակալութեամբ և երախտապարտութեամբ կը յիշէ Աստուծոյ վայելած հոգևոր և նիւթական բարիքները :

1907 Նոյ. է մինչև 1908 Ապրիլի վերջերը քիչ բացառութեամբ, ամէն կիրակի երեք ժողովներ ունեցած ենք : Առաւօտ աղօթաժողով, վերջ Եկեղ. անդամոց ժողովը, և կէսօր քարոզ 200ի չափ ունկնդիրներու : Բաց աստի ամէն չորեքշաբթի կանանց, և հինգշաբթի խառն աղօթաժողովներ ունեցանք : Երիտասարդաց Սբ. Գրոց դասը առաջին անգամն էր որ կազմեցինք : Ամէն չաբթու երկու անգամ : Սբ. Գրոց այս դասը խիստ շատ օգտակար եղաւ մեր եկեղեցւոյ երիտասարդութեան : Շատ մը երիտասարդներ կրցան աւելի եռանդուն երգել, համարձակութեամբ աղօթել և հասկնալով Սբ. Գրքը կարդալ : Կը յուսանք կազմել Ե. Ք. Ընկերակցութիւն մը հոգևոր ուժ մը ըլլալու մեր եկեղեցիին :

Վեց ամիս շարունակեցինք դպրոցը 43 երկսեռ աշակերտներով : Մշոյ Գերման որբանոցէն օգնական մը կ'օգնէր դպրոցին : Եկեղեցւոյ քոյր անդամներէն մէկը որ ի Պիթիս Մ. Հոլեքը աղջկանց վարժարանը ուսած էր՝ իբր Աւետարանչուհի կ'աշխատակցէր Տէրոջը գործին մէջ : Այս երկու օգնականներուն նպաստեցին մեր բարերար միսիոնարք Մր. և Միսիս Փոն Տըպպէլէրը : Անոնք և հիւանդապահուհին Շուէսթըր Պօտել ցարդ երեք անգամ մեզ այցելած են : Վերջինն ագնիւ և համ-

բերատար հողիով ամէն կարգի հիւանդներու այցելած է : Առաջինը ժողովուրդիս տարապայման աղքատութեան վիճակէն յոյժ գգածուած , անօթիներուն և մերկերուն անխտորէն և բացառիկ կերպով մը օգնեցին և նպաստեցին : Անցնող սաստիկ և աւարառու ձմեռէն ազատեցին սովատանջ ժողովուրդը : Նաև միասին խորհեցանք զրկեալ և բոլորովին ձեռնուռնայն աղքատաց , պայմանի և երաշխաւորութեան ձևի տակ , բաշխեցինք ոչխարներ , եզներ և աւանակներ , իբրև ապրուստի միջոց որ ասոնք շահագործելով տարեկան մի քիչ մասը յետո վերադարձնեն :

Գարնան և աշնան սկիզբները Մուշէն վեր. Գրիգոր Ստեփանեան կ'այցելէ մեզ և Հաղորդութեան ու Մկրտութեան Սբ. Խորհուրդներ և պսակ կը կատարէ : 8 մկրտութիւն կատարուած և 6 անհատներ եկեղեցի ընդունուած են : ԲԵՆԻՍՄԻՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մարտի 2-ը . Այս եկեղեցին 40 տարիներ առաջ կազմուած ըլլալով փայլուն վիճակներ ունեցած է : Տարիներ առաջ ժողովուրդէն մաս մը Գարա-Աղաճ Եայլա փոխադրուած են , և մաս մըն ալ իրենց ապրուստ գտնելու համար այլևայլ տեղեր ցրուուած են . ոմանք ալ մեռած ու զաւակնին եկեղեցի չեն յաճախած , և այսպէս ժողովուրդը տկար վիճակի մէջ ինկած է : Հիմա ունի 15 տուն և 36 երկսեռ հաղորդականներ : Կիրակի օրեր երկու պաշտամունք կ'ըլլայ , մին Սուրբ Գրոց դասն է , լուր օրեր աղօթքի ժողով մը և կանանց ժողով մը կ'ունենանք որու երէցկիւնը կ'առաջնորդէ :

Ժողովուրդին զխաւոր զբաղմունքը սեղմեալ հողագործութիւն , այգեգործութիւն և շերամաբուծութիւն է որ երկու տարիէ ի վեր անյաջող ըլլալով նեղութեան մատնուած են : Անանկ որ իրենց տարեկան հոգեւոր 12 ոսկի տուրքը շատ դժուարութեամբ կը վճարեն : Այս եկեղեցին գրեթէ միշտ ունեցած է հասարակ ընթերցմունք սորվեցնող դպրոց մը զոր կը վարէ տեղացի օրիորդ մը : Ամառը կունենայ 20 և ձմեռը 60 երկսեռ աշակերտներ : 1886ին Ե. Ք. միացեալ ընկերակցութիւն մը կազմուած և բաւական զբաժն ունեցած էր : Սակայն դժբախտաբար տարիներ առաջ մէջերնին պաղութիւն մը ինկալով , և յետոյ զանձապետը մեռնելով գործը երեսի վրայ մնացած էր . փառք Տէրովը որ այս շաբաթ այս ընկերակցութիւնը վերականգնելով ուխտեցին դարձեալ շարունակել իրենց գործը : Տէրը օրհնէ և հաստատէ : Ասոնցմէ զատ ունինք ուրիշ Զանապրաց Ընկերակցութիւն մը , որուն նախագահն է երէցը . Ամէն կիրակի պաշտամունքէն վերջ կը հաւաքուին և կարգով ժողովը կ'առաջնորդեն :

Մ. Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Ուրիշ մէջ իբր 600 տուն Սիւրիացիներ կան , որոնք ունին եկեղեցի մը և վանք մը : Սիւրիացիներու թաղը գատ է : Երեք Կաթոլիկ եկեղեցիներ կան , Լաթին , Քիլտանի և Սիւրիական : Այս եկեղեցիներու մեծամասնութիւնը պանդուխտներէ կը բաղկանայ : Աւետարանական եկեղեցին կը կազմեն իբր 60 տուն բնիկներ որոնք մայր եկեղեցիէն բաժնուած են : Աւետ. եկեղեցին ուղղակի և անուղակի մեծ ազդեցութիւն գործած է հին եկեղեցիի վրայ և մեծ մասը լուսաւորուած են ու Աւետ. համոզում ունին : Տարիէ մը ի վեր եկեղեցիի մէջ ամէն կիրակի Սբ. Գրոց գասախօսութիւն կ'ըլլայ և շատ մը պատկերներ վերցուած են եկեղեցիէն : Միս Շաթրը աղվանց մէջ կ'այսպատի և աղէկ արդիւնքներ կը տեսնուին :

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԴԵՄՔԵՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

(Ուրիշ Զբոս)

Տր. Յոս. Տ. Ստեփանեան

Կ'ըսուի յաճախ թէ մարդ մը մէկէ աւելի բանի մէջ չի կրնար յաջողիլ միանգամայն . այսինքն թէ ճարտասանական կարողութիւնով օժտուած անձի մը մէջ աւելորդ աշխատութիւն մըն է փնտել գործի մարդը , թէ նշանաւոր հռետորներ հազիւ երբեք նշանաւոր գրողներ կ'ըլլան , և փոխադարձաբար : Առաջին նայուածքով ճշմարտանման երեցող այս խօսքը սակայն շատ ջուր կը վերցնէ : Անգլիական պատմութեանն առնելով մեր օրինակները՝ կրնանք յիշել արդարև Քրոմուէլը որ զերազանցապէս գործի մարդ մը ըլլալով հանգերձ՝ շատ գէշ կը գրէր ու կը խօսէր : Ատիսըն՝ մունջ կը նշատէր Բարլամէնդին մէջ , Փիթ՝ տեղ մը չունի հեղինակներու ցանկին մէջ : Բայց միւս կողմէ , մուսնալու չէ Շէքսպիրը , Մաքուէն և Պիքընսֆիլտը , որոնք թէ՛ գրչի և թէ՛ գործի մարդիկ եղած են միանգամայն :

Ուրիշ շրջիլ իր վրայ կը միացնէ այս հակընդդէմ և աւանդօրէն անհաշտելի նկատուած յատկութիւնները գործնական մարդու , բեմբասացի և գրչի մարդու , և դեռ երեսուն տարեկան չեղած՝ աղքատու կերպով անուանի հանդիսացած էր այդ երեք կարողութիւններով միանգամայն : Քանզի , ինչպէս Պէքըն կ'ըսէ , «տարիքով դեռատի մարդ մը կրնայ ժամերով ծեր ըլլալ եթէ ժամանակ կորսնցուցած չէ » և ինչպէս իր բանք ալ կորսնցուցած ըլլայ Մր. Չըրչիլ , ժամանակ կորսնցուցած չէ :

Բարլամէնդական ընտրելի մը ներկայանալէ առաջ, արդէն իսկ չորս գիրքերու հեղինակութեամբ ծանօթ էր հանրութեան: 1900ին առաջին անգամն ըլլալով Խորհրդարան մտած պահուն՝ արդէն իսկ հանրածանօթ էր իբրեւ կոռուող մարդ, իբրեւ փայլուն պատերազմական թղթակից, իբրեւ պատերազմական պատմագիր և իբրեւ վիպագիր: Անկէ ասդին, ութը տարիէ պակաս ժամանակամիջոցի մը մէջ յաջողած է բազմիւր Խորհրդարանին առաջին կարգի նստարանին վրայ իբրեւ նախարար:

Քաղաքական տեսակէտներու տարբերութիւններով չի չափազանցուիր գրականութիւնը, որ գէթ այդ մասին կուսակցութիւն չի ճանչնար արդարեւ: Մ. Մէյսըն և Սըր Կիլլըրթ Փարքըր կրնան Խորհրդարանին մէջ հակառակ կողմի նստարաններու վրայ նստիլ այսօր, բայց երկուքն ալ միեւնոյն դրադարանին մէջ քով քովի կը բազմին իբրեւ հեղինակ, երկուքն ալ կը կարգացունին նոյն ժողովուրդէն, և երկուքն ալ կը գրուին վիպագիրներու նոյն ցանկին մէջ: Ու այս մեր յօդուածին նիւթը կազմող Ուինսթըն Չըրչիլը, իբրեւ գրիչի մարդ կ'ուզենք ներկայացնել, ինչպէս պատկերացուցած է զայն Անգլիական գրական հանդէս մը:

Մ. Չըրչիլ համալսարանական մը չէ: Քսանեւ մէկ տարեկան եղած ատենը կը մտնէ զինուորական ծառայութեան մէջ: Քուպայի պատերազմին վերջին դժբաղդ արարուածին կը մասնակցի Սպանական բանակին հետ. իբրեւ հեծելազօրք կը ծառայէ Հնդկաստանի մէջ. Քիչնըրի հետ էր Սուտանի մէջ, և Պուլըրի և Բոպըրթսի հետ՝ Պօէրական պատերազմին ընթացքին:

Այս բոլոր զինուորական ծառայութիւններէն դուրս եկած է նշանակելի եղանակով. իսկ վերջինէն հայրենիք վերադարձաւ բացառիկ համբաւով: Պօէրներէն գերի բռնուեցաւ, և յանդուգն փախուստով մը պրծաւ Բրեթօրիայէ. Սքիօն Քօրի արհաւիրքներէն ողջ վար իջաւ. Լէտամիթ մտաւ օգնութեան փութացող բանակին հետ, և ներկայ էր երբ Բրեթօրիա անցաւ Անգլիացիներուն ձեռքը:

Երբեք չէր սպասեր որ բազըր կամ առիթը իրեն մօտենար. անոր ետեւէն կ'երթար ինք. կը հետապնդէր զայն: Սովորաբար ծեծուած արահետներէ քալել չէր սիրեր. խիզախ էր բնութեամբ, ուստի արձակուրդ առնելով՝ կ'երթայ կը միանայ Սպանական բանակին Քուպայի մէջ գործելու համար, և միեւնոյն ատեն կանոնաւորապէս թղթակցութիւններ կը ղրկէ Լոնտոնեան յայտնի օրաթերթ Տէյլ Կրֆֆէի: Նոյնպէս, Հնդկաստան գտնուած միջոցին կը զատուի իր վաշտէն և կը միանայ յառաջապահներու գունդին, որպէս զի կարենայ գրել իր պատմական թղթակցութիւնները՝ նմանապէս ծանօթ Լոնտոնեան ուրիշ օրաթերթի մը, Տէյլ Թէլֆրֆի: Սուտանէն ալ վերջապէս կը ղրկէ իր նկարագրեղ թղթակցութիւնները Մֆֆֆի Փֆֆի: Ու պատերազմական թղթակցի իր այս պաշտօնովն Չըրչիլի մէջ կը յայտնուի գրիչի մարդը, հեղինակը, վիպագիրը:

Չըրչիլ յաճախ բաղդատուած է Տիգրայէլի հետ, և ոմանք կասկած յայտնած են թէ ինք իրեն համար նախատիպ ընտրած է տառնակներորդ դարու այդ նշանաւոր քաղաքագետ-վիպագիրը: Ուրիշներ սակայն — և ասոնք քաւելի բազմաթիւ են — գիտել տուած են թէ, եթէ երբեք Չըրչիլ իրեն նախատիպ կամ օրինակ առած է երիտասարդ Տիգրայէլին, տակաւին ինք իր կողմէ չափազանց եռանդ գրած է իր ձեռնարկին մէջ և փշրած է կաղապարը և փոփոխած է օրինակը, անճանաչելի ըլլալու աստիճան: Քանզի ինք երբեք բարձր ընկերութեան սիրելին կամ պուպրիկը չէ. չնական չէ. սփինքս չէ. ու իր լրագրական և զինուորական ձեռնարկները իր մէջը կը յատկանշեն առողջ բրտութիւն մը և գործունէութիւն մը, որոնք ոչինչ ունին հասարակաց՝ Տիգրայէլի փափուկ աշուտականութեան հետ:

Իր առաջին և ցայս վայր միակ վէպը «Սամրոն» լաճն հրատարակեց 1900ին: Ասիկա իբր թերթօն հրատարակուեցաւ Մֆֆի Բոնի հոշակաւոր հանդէսին մէջ, ատկէ երեք տարի առաջ, և զարմանալի ընդունելութիւն մը գտաւ. ամէն զասակարգի ընթերցողներէ: Եւ այդ վէպին ընթերցումը իսկոյն

կը գաղափարէ քեզ թէ Տիգրայէլիէն աւելի՝ ձորձ Մէրէտիթի գպրոցին հետեող մըն է հեղինակը, թէն նուազ ումանթիկ է, և աւելի կը շօշափէ ժամանակակից կեանքի իրական հարցերը:

Այս հատորին տեսարաններուն թատրն է երեւակայական Հանրապետութիւն մը, որուն նախագահը՝ փառասէր և անխոհեմ անձ մը՝ արագօրէն կը վերածուի բռնապետի մը. իսկ Սավրուա ժողովը՝ վերջային առաջնորդն է բարեկարգութիւն պահանջող դասակարգին: Նախագահը խստիւ և գաղափարաւոր մարած նուաճած է յեղափոխութիւն մը, իսկոյն փողոցներուն մէջ գնտակահար ընելով ժողովուրդը: Սավրուա կը փափաքէր սահմանադրական մէթոտներով կարգի դնել բաները, սակայն կը հասկնայ թէ վճռական քայլ մը առնելու տեղը եկած է, թէ իր հետեողներէն ամէնէն աւելի կրակոտներուն թախանձանքներուն համակերպելու ժամը հասած է և պէտք է գիմել ուժի: Տակաւին չի կորսնցնել զլուխը, տէրն է դատողութեանը, և հաստատակամութեամբ կը զսպէ իր բարեկամներուն անհամբերութիւնը, մինչև որ ամէն բան պատրաստ է և հնչած է յարմար ժամը:

Սավրուա կը ներկայանայ բարձր գաղափարներով, ընկերաիրական զգացումներով անկաշառ քաղաքագէտ մը, որ միւսոյն ատեն պերճաբան հրապարակախօս մը ըլլալով կարող է խորապէս ազդել իր ունկնդիրներուն յուզումներուն և զգացումներուն վրայ, ինչքան ճարտարօրէն որ նուազահար մը կը գործածէ իր գործիքը:

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Սավրուա իր ստեղծիչին ստուերն է պարզապէս, թէ Չըրչիլ օժտած է իր հերոսը բուն իսկ իր տարակուսանքներովը, իր տենչանքներովը և մինչև աստիճան մըն ալ իր փիլիսոփայութիւնովը: Բացայայտ կը տեսնուի թէ հեղինակը բուն իսկ իր կեանքովը ապրած է իր հերոսին Սավրուայի քարոզած աւետարանը, որմէ աւասիկ քանի մը մէջբերումներ. «Յիշէ թէ մենք կը վճարենք այն ամէն հաճոյքին և յաղթանակին համար, զոր ձեռք կը ձգենք այս աշխարհին մէջ. և այս կեանքին մէջ ամէն աղէկ բանի համար մարդ կանխիկ կը վճարէ»: Դարձեալ, Սավրուայի բերնին մէջ զրուած են սա յատկանշական խօսքերը. «Աշխարհիս մէջ բարձրանալ կ'ուզեմ. պէտք է որ գործես մինչ ուրիշները կը զրօսնուն: Քաջութեան համար համբաւի տիրանալու կը փափաքիմ. պարտիս վտանգել կեանքդ: Բարոյապէս և ֆիզիքապէս զօրաւոր ըլլալ կ'ուզեմ. դիմադրելու ես փորձութիւններու: Այս ամէնը կը նշանակէ կանխիկ վճարում. ասոր կ'ըսուի չրջա-

հայեաց տնտեսագիտութիւն: Դիտէ նաև պատկերին միւս կողմը. գէշ բաներուն հատուցումը վերջը կ'ըլլայ. ու ասիկա այնքան ստուգապէս՝ ինչքան շաբաթ գիշերուան գինարբուքին յաջորդող կիրակի առտուն, ինչքան ծոյլ պատանեկութեան վարձատրութիւնը եղող ամուլ ծերութիւնը, ինչքան տկար ստամոքսի պատճառ եղող շատակերութիւնը:»

Այս միջոցիս Լոնտոնեան գրական հանգէսի մը մէջ ամիսէ ամիս կը հրատարակուի Չըրչիլի վերջերս կատարած Ափրիկեան ուղեւորութիւնը, որ նկարագրական պէսպիսութիւններու և աշխարհաբանական ծանօթութիւններու զարմանալի պատկերացում մըն է: Իր այս վերջին ճամբորդութեան պատմութիւնն ալ մօտեւս պիտի ամփոփուի առանձին հատորի մը մէջ, որուն ահագին չրջաբերութիւնը այժմէն երաշխաւորուած է:

Քաղաքական հոգեր և պաշտօնին յատուկ բաղձաթիւ ու բազմատեսակ պահանջներ կը գրաւեն զլիաւորաբար Չըրչիլի ժամանակը և խորհուրդը. բայց ինք նախարար ըլլալէ առաջ՝ գրիչի մարդ էր, և գրական ընազդը տակաւին գերազանցապէս կենդանի է իր մէջ, ու ապագային համար իր փանները բոլորովին սահմանափակուած չեն Բարլամէնդի հորիզոնով: Քաղաքական անձկալից և ծանրալիք զբաղումներն շատերու համար բաւականէն աւելի ծանր պիտի կշռէին. բայց ինք արտասովոր կարողութիւններու և զարմանալի եռանդի ու կանոնաւոր աշխատողի հիւսնալի տիպար մըն է, որ յոյսի չի գիտեր: Առտուները կանուխ ելլել և աշխատութեան զբաղիլ իսկոյն՝ անխափան կանոն մըն է իրեն համար. մեծ կարեւորութիւն կու տայ բացօթեայ մարզանքի:

Երեսունեչորս տարեկան է գեռ Չըրչիլ. ուստի ապահովաբար կրնայ գեռ մեծամեծ բաներ ակնկալուիլ իրմէ, որուն կեանքը պէտք է աղուոր օրինակ մը ըլլայ ամէնուս:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ ԵՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

(Շար. Դաւիթ Բէնէն և Վերլ)

Պետութեան և անոր պետները. — Պետութեան հիմնադրութեան օրէն մինչև մեր ժամանակները եղած պետական զանազան կազմակերպութիւնները և գրութիւնները հետեւեալներն են. 1. Անաստիան Միապետութիւն, 2. Սահմանադրական Միապետութիւն, 3. Հանրապետութիւն, 4. Սակաւապետութիւն կամ Օլիկարչի, 5. Ժողովրդապետութիւն:

1. Անաստիան Միապետութիւն. — Նպատակ չունինք հոս պարզելու Պապոսի, Արիստոտելի, Մոն-

թէսքիէօի կամ աւելի նորագոյն փիլիսոփաներու և ընկերաբաններու մասնաւոր ըմբռնումները պետութեան այլևայլ ձևերու մասին . ընդհանուր և ճշգրիտ գաղափար մը կազմել անոնց մասին անհրաժեշտ է սակայն : Անսահման Միապետութեան մէջ ապրող բոլոր անձերը ենթարկուած են իշխողի կամ պետի մը բացարձակ կամքին : Ամբողջ երկրին և անոր բնակիչներուն միակ տէրն է բացարձակ միապետը : Անոր խօսքը օրէնք է , կամքը՝ վերջնական վճիռ : Արդարութիւն և երջանկութիւն բացարձակ միապետի կամքէն կախուած են : Միլիոնաւոր մարդոց ձակատագիրը անոր քմահաճոյքին ենթակայ է : Այսպիսի բացարձակ միապետներ կոչուած են հին ատեններէ ի վեր Փարաւոն , Միքսոս , Արքայ , Շահ , Սուլթան , Ձար , Քայզէր և այլն : Բացարձակ միապետը հնագոյն դարերու մէջ աստուածներէն կը սերէր . երբ սակայն այս նախապաշարումը մարդկային քաղաքակրթութեան շնորհիւ այլևս ծաղրելի դարձաւ , միապետներ սկսան ինքզինքնին մարգարէներու կամ պատմութեան մէջ նուիրականութիւն ստացած անձերու փոխանորդ կամ «Աստուծոյ կամքով» թագաւորներ համարիլ և ժողովուրդին մէջ այն նախապաշարումը սնուցանել թէ իրենք «աստուածընտիր» իշխաններ են : Բացարձակ միապետը ինք կ'որոշէ նախարարները , նահանգապետները , բարձրաստիճան պաշտօնեաները : Երկրին ամբողջ հարստութեան տէրն է ան : Պատերազմ ու խաղաղութիւն անկէ կախուած են : Այսպիսի բացարձակ միապետութեան մէջ նախարարներ , նահանգապետներ և այլն մէյմէկ բռնակալներ կը հանդիսանան , օրէնք և արդարութիւն անոնց կամքին և շահերուն կը յարմարին և սակաւաթիւ անձեր միայն կ'օգտուին իրենց բացառիկ զիրքէն և կը հարստանան ու ապահով կեանք կը վարեն , մինչդեռ ժողովուրդը կը կեղեքուի ու կը չարչարուի այս սակաւաթիւ պաշտօնեաներու կողմէ : Երկրին ամբողջ հարստութիւնը կը հոսի արքունիք և բարձրագոյն պաշտօնեաներուն միջև կը բաժնուի և ժողովուրդը խեղճութեան և թշուառութեան կը մատնուի սովորաբար : Բացարձակ միապետութիւնը ժառանգական է ընդհանրապէս , թէև Յոյներու և Հռոմայեցիներու մէջ պատահական բռնակալներ (Տիւրաննոս , Տիրան) և զինուորային ընտրուած կայսրեր (իմպերատոր) ալ եղած են :

2. Սահմանադրական Միապետութիւն . — Սահմանադրական Միապետութիւնը հետզհետէ յառաջացած այլևայլ դասակարգերու կոուլին արդիւնքն է : Հնագոյն Միապետութիւնն կամ Սակաւապե-

տութիւնները հիմնուած էին ստրկութեան վրայ . քաղաքացիական դասակարգին զարգացումը Միջին Դարուց մէջ ստեղծեց նորագոյն բացարձակ Միապետութիւնը (absolutisme) : Պերժուազիի կամ քաղաքացիութեան և զրամատիրութեան (capitalisme) շահերը պահանջեցին չափ մը դնել բացարձակ միապետներու կամքին : «Լուսաւորութեան» կամ 18րդ դարուն մտաւորականներն ու ազատասէրները առաջին անգամ գիտակցաբար խորտակեցին արդի անսահման բռնապետութիւնը և անոր աւերակներուն վրայ կառուցին պետութեան նոր ձևերն : Սահմանադրական Միապետութիւնը անսահմանին հակառակ նպատակի կը ձգտի . ան կը պահանջէ որ միապետը ժողովուրդի կամքին ներկայացուցիչն ըլլայ : Ամէն սահմանադրական երկիր ունի իր սահմանադրութիւնը , որուն համաձայն իր մէջէն ներկայացուցիչներ կ'ընտրէ իր շահերը պաշտպանելու համար և ասոնք սովորաբար մայրաքաղաքին մէջ հաւաքուելով կը կազմեն Ազգային Ժողով մը (Երեսփոխանական Ժողով , Մէճլիս Մեկուսան , Տումա , Բարլամէնտ , Ռայխսդակ և այլն) , որ ամբողջ պետութեան համար օրէնքներ կը սահմանէ : Միապետը օրէնքներ դնելու իրաւունք չունի այլևս , սակայն նախարարապետը կամ բոլոր նախարարները ան կ'որոշէ , որոնք անջատաբար կամ ամբողջ դահլիճով պատասխանատու են Երեսփոխանական Ժողովին առջև : Երեսփոխանական Ժողովին ընտրութիւնները կրնան ըլլալ դադանի կամ բաց , ուղղակի կամ աստիճանաւոր , հաւասար կամ անհաւասար , ընդհանուր կամ մենաշնորհեալ : Օսմ. սահմանադրութիւնը կալուածատէրերուն իրաւունքին վրայ հիմնուած է և երկաստիճան է , աղքատ գիւղացիներու , քաղաքացիներու և մտաւորականներու ձայնը չի լըսուիր անոր մէջ : Ընտրութեանց այս ձևերու մասին յառաջիկային պիտի խօսինք : Պետութեան մը սահմանադրութիւնը կրնայ ըլլալ ազնուապետական և կալուածատիրական Բրոսիականի և Աւստրիական-Հունգարականի նման , կրնայ ըլլալ քաղաքացիական , Իտալականին և Պուլկարականին պէս , ժողովրդապետական՝ Անգլիականի և Զուիցերականի պէս , կեդրոնացուցիչ Ֆրանսականի և Ռուսականի և Թուրքականի պէս և ապակենդրոնական՝ Զուիցերականի և Միացեալ Նահանգներու պէս :

3. Հանրապետութիւն . — Հնագոյն Յոյներ և Հռոմայեցիներ ունեցած են թէ՛ անսահման միապետութիւն և թէ՛ հանրապետութիւն հարկաւ իրենց միջավայրի պայմաններուն յարմար ձևով :

Արդի իմաստով սահմանադրական միապետութիւն մը նոյն իսկ Հոռոմայեցիներ չեն ունեցած : Բացարձակ և սահմանադրական թագաւորութեանց մէջ գերագոյն իշխանութիւնը ժառանգական է և կը գտնուի ազնուական ընտանիքի մը ձեռքը : Թագաժառանգը ապիկարին մեծը ըլլայ կամ հանճար մը, միւսինն է. ան ծնած օրէն «թագաւորացու» է : Երրորդ դասակարգի կամ «պարսպապետ» դասը գաղման համեմատութեամբ տկարացաւ «պարսպապետ» : Տիտղոսներն և փայլուն համազգեստները նախ հրապուրեցին զրամատէրները, որոնք սկսան «արեան» ազնուականութեան ինամենալ, այս զարգացումը մինչև օրս ալ կարելի է դիտել : Ամերիկացի միլիտանտները իրենց ազլիկները կ'ամուսնացնեն Անգլիացի, Ֆրանսացի և Հունգարացի անդուականներու հետ : Սակայն «արեան» ազնուականութիւնը հեղափոխեց անկման կը դատապարտուի և անոր տեղը կը զբաւէ «մտաւոր» ազնուականութիւնն ու զրամատիրութիւնը : Նոր-Հանրապետութիւնը քաղաքացիական դասակարգի ազնուականութեան դէմ մղած պայքարին արդիւնքն է : Հին Յունական, Հռոմէական, Իտալական և Հանգէական հանրապետութիւնները ազնուապետական կամ զրամատիրական են և պէտք չէ զանոնք շփոթել այժմեան ժողովրդական ազնուապետութեանց հետ : Վերջ դարէն սկսեալ քաղաքացիները ուղեցին զրկել ազնուականներն ու անոնց գերագոյն ներկայացուցիչ թագաւորը իրենց իրաւունքներէն (Ֆրանսա) կամ զանոնք սահմանափակել (Անգլիա) : Որքան սակայն քաղաքացիութիւնը և անոր հետ միասին զրամատիրութիւնը զարգացաւ, այնքան կազմակերպուեցաւ և աճեցաւ նորակազմ «պարսպապետ» դասակարգը, բանաւորութիւնը և գեղջկական դասակարգը (բրօյիդարիա) որ բնականաբար իր շահերուն գիտակից պայքար մը սկսաւ : Վերջ դարուն մէջ քաղաքացիութեան կամ բուրժուազիի և անոր օգնական միւս դասակարգերուն դէմ (սօցիալիսմ) : Այժմեան գրեթէ բոլոր հանրապետութիւններն ու սահմանադրական թագաւորութիւնները քաղաքացիներուն ձեռքը և անոնց ազնուութեան տակ կը գտնուին : Հանրապետութեան բարձրագոյն պաշտօնեան նախագահն է որ ժողովուրդի ներկայացուցիչներու կողմէ կ'ընտրուի : Հանրապետութեան մը մէջ ալ երեսփոխանական ընտրութիւնները կրնան ըլլալ վերելիչուած ձևով յետադիմական կամ յառաջդիմական : Ինչպէս Սահմանադրական Միապետութեան նոյնպէս ալ Հանրապետութեան մէջ վարչութեան ձևը կրնայ ըլլալ երեսփոխանական, այսինքն ամբողջ

դաշինքը պատասխանատու կ'ըլլայ իր անդամներու հիմնական սկզբունքներուն նկատմամբ, և երբ երեսփոխանական ժողովը կը մերժէ այդ սկզբունքներէն որեւէ մէկը, ամբողջ դաշինքը կը հրաժարի, կրնայ ըլլալ նաև ոչ-երեսփոխանական, այսինքն իւրաքանչիւր նախարար միայն իր նախարարութեան վերաբերեալ գործերու համար պատասխանատու կը սեպուի : Կրնայ ըլլալ որ Հանրապետութեան մը նախագահը աւելի իրաւունքներ վայելէ քան սահմանադրական թագաւոր մը, այսպէս է Ֆրանսայի նախագահը հանդէպ Անգլիոյ թագաւորին, և կամ պարզ նախարարի մը հաւասար իրաւասութիւն ունենայ, ինչպէս Զուիցերիոյ մէջ : 4. Սահմանադրութիւն (Օրիկարչի) : Այսպիսի պետութեան մէջ սակաւաթիւ անձեր երկրին ամբողջ իշխանութիւնը իրենց ձեռքը կ'անցնեն և զայն կը շահագործեն : Անսահման Միապետութեան տէրութեան այս ձևը միայն այն տարբերութիւնն ունի որ այս տեղ մէկ բռնակալի տեղ չատեր գոյութիւն կ'ունենան : Օրիկարչի ամէնէն կատարեալ ձևերը կը ներկայացնէ Յունացի հին պատմութիւնը, ինչպէս և կառավարութեան այնպիսի ձև մը որպիսին է «թիստիս» կամ բռնակալութիւն, երբ անհատ մը ճարպիկութեամբ պետութիւն մը ձեռք կ'անցնէ և ուղած ձևով զայն կը վարէ : 5. Ռազմապետութիւն կամ Ժողովրդապետութիւն (Տէմօքրատի) : Կառավարութեան այնպիսի մէկ ձևն է, երբ ժողովուրդը ո՛չ թէ իր ներկայացուցիչներու ալ ուղղակի իր քուէով կը հաստատէ օրէնքներ և պետութեան կարեւոր տնօրէնութիւններ : Այսպիսի վարչութիւն ունէին հին Յունաստանի քաղաքներէն չատեր և այժմ Զուիցերիա :

Կառավարական այս գրութիւնները այլեւայլ դասակարգերու համար կրնան օգտակար ըլլալ : Աղքատ և չունեւոր դասակարգերու համար «թիստիս» ամէնէն օգտակարը բնականաբար Հանրապետութիւնն ու Ռազմապետութիւնն է, սակայն իրականութիւնը մեզ տարբեր ձգտարտութիւններ կը պարզէ : Բանաւորական և աղքատիկ դասուն համար այժմ միապետական Անգլիա շատ աւելի զիւրութիւններ ստեղծած է քան հանրապետական Ֆրանսա : Այս երկուքը աղէկ հասկնալու համար անհրաժեշտ է նկատի առնել զանազան երկիրներու վերջին կազմակերպութիւնները : 6. ՀԱՄԱՅՈՒՆՈՒՄ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

[Հետևեալը կը քաղենք Սեպ. 7 թուակիր համակէ մը զոր մեղի կը գրէ մեր բարեկամներէն Խ. Սարրաֆի : Նկարագրուած հանդէսը զօրաւոր ապա-

ցոյց մըն է թէ Հայեր որ ազատ Ամերիկայի մէջ գործնական շատ մը կերպերով հաստատած էին թէ չեն մոռնար իրենց հայրենիքը և անոր թշուառները, այժմ ո՛րքան կը շահագործուին հայրենիքի ազատութիւնով, և ուստի ո՛ր գիտէ թէ օր մը այսքան հայրենասէր Հայեր գիտութիւններու ինչ տեսակներով հարստացած պիտի վերադառնան չէնցնել իրենց աւերակ օճախները:]

Օսմ. Սահմանադրութեան վերանշակումը, և ասոր իբր արգասիք ողջոյն Թուրքիոյ մէկ ոստու մով դէպ ի Ազադ-Քիւն յառաջխաղացումը, ինչպէս բովանդակ քաղաքակրթեալ աշխարհին, նոյնպէս մեզ տարագիր Հայերուս զարմանալի անակնկալ մ'էր:

Տեղական Հայ թերթեր, արդէն ժամանակին իմացուցին մեզ, Ամերիկայի շատ մը քաղաքներու մէջ Օսմանցիներու, ի մասնաւորի Հայ գաղութին, կատարած ազատութեան տօները: Բնական էր որ Նիւ Եորքի նման մեծ քաղաք մը անբաժին չմնար այդ մեծ խրախճանքէն, և ահա Հայ. Յ. Դաշնակցական և Հնչակեան Միացեալ մարմիններու խորհրդակցութեամբ, և Թուրք Յեղափոխականաց աշակցութեամբ, մեծ միթինկ մը սարքուեցաւ Սեպ. 6 զիշերուան ժամը Տին (Ը. Ե.) Մր. Գարնէկի ընդարձակ սրահին մէջ: Մեծ միթինկին յայտագիրը արդէն մէկ չաքաթ առաջ ծանուցուած էր տեղական Հայ և օտար մամուլներու միջոցաւ, որով հազարաւոր Օսմանցիներ (Հայ, Թուրք, Յոյն, Հրեայ, Ալպանիացի և Սուրիացի) ժողովի բացումէն 1-2 ժամ առաջ հաւաքուած էին սպասելով անձրեւի տակ: «Գարնէկի Հոլ»ի այդ ընդարձակ սրահը, որ իր մէջ ունի 5,000էն աւելի թաւշապատ աթոռներ, ամէն կողմէ լեցուող հոծ բազմութեան համար շատ փոքր եկաւ, անանկ որ 1-2,000 անձինք ստիպուեցան օտքի վրայ սպասել: Սրահը իրապէս ճարտարապետութեան հրաշալիք մ'է: Հազարաւոր ելեքտրական լոյսերու ճառանչները Երեմական Դրախտին պատրանքը կու տային մեզի. իսկ մեծ ու փառաւոր բեմը համակ ծածկուած էր Օսմանեան, Ամերիկեան, Յունական, Հայկական և Հրէական դրօշներով, որոնց մէջ տեղ տեղ ազատ վերտառութիւններ գրաւած էին Հայերէն, Անգղիերէն, Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուներով: Բեմին վրայ բազմած էին 20է աւելի ատենախօսներ և բոլոր Օսմանցի հպատակներու ներկայացուցիչներ, և Հայ ու Թուրք Յեղափոխականներ ու վարիչներ: Տոգ. Թիրեաքեան Խան (Պարսից Շահին բժշկապետ) հանդէսը բացաւ Թուրքերէն լեզուաւ շնորհակալութիւն յայտնելով

բոլոր հանդիսականներուն որ առանց կրօնի և ազգի խտրութեան հաւաքուած էին եղբայրաբար տօնելու Ազատութեան մեծ տօնը և կը խնդրէին բոլոր Օսմանեան հպատակներէն, որ իբր Եղբայր ապրին և ծաղկեցնեն իրենց աւերակ հայրենիքը: Երկրորդ ատենախօսն էր հանդէսին Ատենապետ, Օսմանեան հիւպատոս Վսեմ. Մուհմ. Կէյ որ իր կուրծքին վրայ կը կրէր Ազատութեան ժապաւէնը: Մուհմ. Կէյ շատ սահուն Անգղիերէնով մը բացատրեց Թուրքիոյ 30 տարուան անկումի շրջանը, Հայերու և բոլոր Օսմանցի հպատակներու քաջած թշուառութիւնները, և յիշեց անոնց պատճառ եղող շատ մը վատերու անուանները (հանդիսականք Մա'հ, մա'հ վատերուն, կ'աղաղակէին) ապա խօսքը վերջացնելով ըսաւ, «Ով Օսմանցի եղբայրներ, մեր պարտականութիւնը միայն Ազատութեան համար ծափահարել չէ երբեք. մեր կոչումը աւելի մեծ է, և այն է Ազատութեան Կառավարութիւնը, որու համար նոյն իսկ մեր արեան վերջին կաթիլը թափելու պատրաստ ըլլալու ենք» (Հուրրաներու ծափեր): Գ. խօսողն էր Ամերիկեան կառավարութեան մասնաւոր ներկայացուցիչ Տր. Լէյման Ապպոզ (Նախագահ Բողէվէթի անձնական գրադիրը) Մր. Բողվէթի կողմանէ գրուած շնորհաւորութեան նամակ մը կարդաց Հայ և Թուրք Յեղափոխականներու ուղղեալ, որ խաղացուցիչ ծափերով ընդունուեցաւ: Ասոր յաջորդեց տասնեակ մը հեռագիրներու ընթերցումը որ Փարիզէն, Լոնտոնէն և Կ. պոլսոյ Յեղափոխական Գործիքներու կողմանէ եկած էին: Ճիշտ այս պահուն Առաջնորդ Եղնիկ Սրբազանը ժամանեց: Ազգասէր Եկեղեցականը անմիջապէս բեմ հրաւիրուելով հակիրճ բանախօսութիւն մը ըրաւ, ցուցնելով Հայոց պարտականութիւնները հանդէպ Սահմանադրական Թուրք կառավարութեան: Ե. խօսողն դարձեալ Ամերիկացի նշանաւոր եկեղեցական մը, Վեր. Հէրպրդ Փարսնս: Սա ըսաւ թէ «Յուլիս ամիսը մի քանի ազգաց համար Ազատութեան ամիս մը եղած է: Մենք, Ամերիկացիք», Յլս. 4ին ազատութիւնը ձեռք ձգեցինք, Ֆրանսացիք Յլս. 14ին, իսկ դուք, Օսմանցիք, Յլս. 24ին ձեռք ձգեցիք:» Այստեղ թուեց Ամերիկեան Յեղափոխութեան պատմութիւնը և ըսաւ, «Վերջապէս Ամերիկեան պատմութիւնը ձեզ օրինակ կը թողում. հետեցեք անոր: (Ծափեր) Զ. ատենախօսը եղաւ նշանաւոր Ամերիկացի փաստաբան Պատ. Ճ. Փ. Թէյնոլըս որ Ռուսական և Զինական յեղափոխութիւններու մասնակցած է և Հայերու բարեկամը եղած է 13 տարիներէ ի վեր: Սա մեծ մարդը ըսաւ թէ, «Օսմանցիներու և իմաս-

նաւորի սիրելի Հայերուն այս Միթինկին մասնակցելու համար 150 մղոն ճամբայ առի (Ծափեր) և հիմա կարծես լեզուս կապուած ու յուզուած եմ, չեմ կրնար խօսիլ իմ սիրելի բարեկամներուն վաղուց ի վեր բազմացուած ազատութիւնը տեսնելով» (ծափեր)։ ապա գեղեցիկ յորդորական մը խօսելէ վերջ ըսաւ, «Դուք Ամերիկաբնակ Հայեր, հոս մեր երկրին մէջ ազատութեան համը առած էք արդէն, այլեւս վերադարձէք ձեր երկիրը և առաջնորդեցէք ձեր հայրենակիցները ազատութեան ճամբուն մէջ» (ծափեր)։ Ապա յաջորդաբար խօսեցան Մր. Միքէլ Ապու-Սիւլէյման նշանաւոր Սիւրիացի մը Արաբերէն լեզուաւ, Պրն. Զատիկ, Հ. Յ. Դաշնակցականներու պետերէն մին, Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուաւ, յետոյ խօսեցաւ նշանաւոր Թուրք յեղափոխական Էնվէր պէյ. սա Երիտասարդ Թուրքերու պատմութիւնը ըրաւ համառօտակի, ի մասնաւորի Էնվէր և Նեպի պէյերու գործունէութիւնը (հոս ժողովուրդը այնչափ կը ծափահարէր որ ատենաւ խօսը ստիպուեցաւ 10 րոպէ սպասել, Հիւպատոս Մուռնի պէյ շարունակ Թաշկինակ կը շարժէր հուր-րա աղաղակելով, իսկ հանդիսականք «Կեցցէ՛ Էնվէր, Կեցցէ՛ Նիազի» աղաղակներով անդադար կը ծափահարէին), սա շեշտեց թէ «այլեւս ժամանակը եկած է հայրենիք վերադառնալու, սակայն ոչ թէ պարապ ձեռքով, այլ Ամերիկայի ու Եւրոպայի արհեստ ու արտես պէտք է միասին տանինք մեր երկիրը շէնցնելու համար» Ասոր յաջորդեցին չորս Հայուհիներ, Օր. Հ. Միսաքեան. սա հազիւ 18 տարեկան Հայուհին որ յեղափոխութեան մէջ իր երկու եղբայրները կորսնցուցած է, շատ յուզիչ ճառ մը կարդաց ժողովրդեան աչքերէն արցունքներ խլելով. իսկ Տիկ. Մ. Փափազեանի (ոչ Վերապատուելիին կինը) ատենախօսութիւնը 4-5 անգամ ընդհատուեցաւ ծափահարութիւններով (Տիկ. Փափազեան 15 տարեկանէ ի վեր իբր Հ. Յ. Դաշնակցական գործած է ամենուրեք և նշանաւոր է իր բեմական կարողութեամբ, Նա աւելի շեշտեց Հայ կիներու պարտականութիւնը հանդէպ Սահմանադրութեան, և թուեց թէ Հայ մայրեր ինչպէս կրթելու են իրենց զաւակները իբր Օսմանցի Տիկ. Երկանեանի խօսքերը, ո՛հ, դիւթեցին մեզ. սա թուեց այն Հայ Կաթիլու անունները որոնք մարտիրոսուեցան ազատութեան համար (ներկաներու յուզումը այնչափ սաստիկ էր որ անոնք ալեւս կը պոռային «Օրհնեալ ըլլայ անոնց յիշատակը, օրհնեալ ըլլան մեր քաջերը»)։ այս ամէնուն վրայ Օր. Մարի Դաթոսեանի Մեներգը (solo) ամէն ինչ մոռցնել տուաւ։ Խօսելու կարգը թէև Զէյթունի հերոսին,

Պ. Աղասիին էր, սակայն սա բանաւոր պատճառով մը բացակայ գտնուած էր. ուստի խօսք առաւ Պր. Վարադգատ, Հնչակեաններու պետերէն մին և Երէստար Հայաստանի խմբագրապետ. սա աւելի շեշտեց Հայ Յեղափոխականներու համերաշխ գործունէութիւնը, Յետոյ խօսեցաւ Յոյներու ներկայացուցիչ Ատտիտիս պէյ Ֆրանսերէն լեզուաւ, նմանապէս Հրեաներու ներկայացուցիչ Մր. Լանտոն Ֆրանսերէն լեզուաւ. հոս հիւպատոս Մուռնի պէյ անակնկալ մը ըրաւ մեզ. 7 տարեկան Հայ աղջիկ մը բեմին վրայ հանելով, ըսաւ, «Ով Օսմանցիք, ազատութեան պէտքը այնչափ անհրաժեշտ է որ նոյն իսկ սա փոքրիկ 7 տարեկան մանուկն անգամ անոր կ'ըզայ և իրաւամբ փոքրիկն Սաթինի 10 վայրկեանի չափ սահուն Անգլիերէնով խօսեցաւ, և երբ իր խօսքերը աւարտեց ցատկոտելով հեռացաւ բեմէն ամէնուն խնդուկ պատճառելով։ Ապա յաջորդաբար խօսեցան նշանաւոր Հայ և Թուրք յեղափոխականներ։ Տոք. Ս. Գաւրիէլեան խօսեցաւ Անգլիերէն լեզուաւ, իսկ Վսեմ. Սըտգի պէյ Տաճկերէն գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը կարդաց իր հեղինակութեամբ օրուն պատշաճ։ Տոք. Ա. Այվազեանի Հայերէն, իսկ Մր. Գիրէյճեանի Անգլիերէն բանախօսութիւններէ վերջ թէև դեռ շատեր կային պատրաստ խօսելու, սակայն ժամը գիշերուան 12 կը հնչեցնէր և Միթինկի նախագահը ստիպուած էր հանդէսը փակելու որ ամբողջ 4 ժամ տևեց։ Մօտաւորապէս 6-7,000 բազմութիւն համերգութեամբ և կատարեալ կարգապահութեամբ ունկնդրած էին որ նոյն իսկ Ամերիկեան թերթեր գովեստով խօսեցան այդ մասին։ Մուռնի պէյ երեք անգամ ներկաներուն աղաղակել տալով «Եաշասըն աուայէթ, եաշասըն հուրրիյէթ, եաշասըն միլլէթ» որմէ ետեւ բազմութիւնը մեկնեցաւ։

Նիւ Եորք

ԽՈՍՐՈՎ, ՍԱՐԳՍՅ

ԱՐԴԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Պազ, անհոգ, անտարբեր վիճակի մը ենթարկուած են շատեր, մասնաւոր երիտասարդներ։ Ո՛ր է խանդը, եռանդը, գործունէութիւնը երիտասարդական շրջանի։ Պէտք չէ՞ որ զանոնք գործի մղելու ճիգ ընելէ աւելի ստիպուած ըլլային չափաւորելու։ Ինչո՞ւ չեն շահագրգռուիր ժողովրդային անցուդարձերու, ինչո՞ւ եկեղեցական գործերու մէջ անոնց ձայները ցանցառ կ'լինեն, ինչո՞ւ երիտասարդութիւնը ջլատ կ'ապրի հոգեոր և կրթական գործերու հանդէպ։ Այս կացութիւնը երբեք լաւ գրաւական մը չէ ներկայի և ապագայի

համար, Սակայն ո՛ր որոշենք զանոնք այս վիճակին ենթարկող պատճառները :

Նախ, տնական կրթութեան թերութիւնը մեծ պակաս մըն է շատ ծնողներու համար : Մայրեր ու հայրեր տղիտուութեամբ և կամ անհոգութեամբ կ'անցընեն իրենց զաւակները կրթելու ժամանակը : Գործի դասերու մասին ունեցած մտահոգութեանցը հափ հոգ ու խնամք չեն տանիր քրիստոնէական կրթութիւնը, և ինչպէս շատ մը թերութիւններ զիւրին ըլլալուն պատճառաւ տեղի ունեցած են, նոյնպէս ալ այս կարեւոր և հիմնական կրթութիւնը պակաս և անկատար մնացած է : Մանուկ մը պէտք է շատ կանուխ վարժուի աղօթելու, աղօթաժողովներու, Ս. Գրոց ընթերցման, պատկառանք տածելու եկեղեցական բոլոր պաշտամունքներուն : Աւա՛ղ որ շատ անգամներ մենք մեր ծաղրանքներովը շատ ցած գաղափար մը կու տանք մանկանց՝ եկեղեցիին հանդէպ : Պաշտօնէին և դասատուներուն մասին մեր տուած պաղ ազդեցութենէն չեն ազդուիր ու չեն օգտուիր : Մանուկներ մեր ըսածը ընելէ շատ աւելի մեր ըրածը կ'ընեն : Անոնք մեր խօսքերէն ու խրատներէն շատ աւելի կ'օրինակեն մեր արարքները : Հետեւաբար զգոյշ ըլլանք մեր կենցաղին և անոնք ալ գործնականապէս մեծցնենք : Անոնց անունով չաբաթական տուրք մը վճարել բարենպաստակ գործի՝ խիստ կարեւոր է : Եթէ անկարող ես զատ վճարում մը ունենալ՝ քուկդ անոր անունովը և անոր ձեռքովը վճարէ : Եկեղեցիին ամէն կերպով անոնց սիրելի ներկայացնել՝ նուիրական պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ ամեն ծնողի, որ անոնք եկեղեցին իրենց մատաղ հասակէն սիրեն, յարին, փարին անոր, օգտուին անկէ և օգտակար ըլլան անոր : Գիտեմ ծնողներ որ շատ կը փառաքին տեսնել իրենց զաւակները եկեղեցական գործերու մէջ՝ պաշտօնի մը վրայ : Լա՛ւ. այդ նպատակին համար սորվեցողիքի զաւակիդ ճշմարտութիւնը, եկեղեցւոյ նպատակը ինչ ըլլալը : Եկեղեցին կարօտ է այդպիսիներու, բերէ՛ք : Բայց պէտք է յիշեմ թէ անգամ մը իր ծնողքին փափաքին համաձայն չափահաս սեպուած անձ մը գործի գլուխ անցաւ, և նիստի մը մէջ երբ կը խորհուէր զրամական նեղ վիճակին վրայ, այդ հոգեւոր կեանքի անտեղեակ և եկեղեցւոյն նպատակին անգիտակից անձը կը խորհէր թէ բոլոր վճարումները կը դադրեցնեն՝ պաշտօնեաները ճամբելով, և երբ չահերը նպաստաւոր ըլլան՝ վերստին կը գործեն : Հայրեր ու մայրեր, «ձեր որդիները մեծցուցէք

Տէրովը վարժութիւնովը ու խրատովը» (Եփես. 2: 4.), որպէս զի եկեղեցին իրենց չահէն, ստակէն ու անձէն բարձր նկատեն և օգտակար ըլլան մարդկութեան, փառք Աստուծոյ և պատիւ ձեզի :

Երկրորդ պատճառը պէտք է փնտռել եկեղեցական վարչութեան մէջ : Պէտք եղած դիրքը և գործը չեն տրուած երիտասարդաց՝ եկեղեցիին մէջ : Գործը սորվելուն պայմանը՝ գործը գործելն է : Երիտասարդներ բնականաբար ջերմ ու վճռական արտայայտութիւններով ներս կը մտնեն եկեղեցւոյն շեմէն՝ տեսակ մը խախուժով, պէտք է քաջալերել ու յարգանքը ներս առնել գործելու և ոչ թէ սաստել ու մերժել : Յուշնել պէտք է անոնց թէ իրենք են եկեղեցւոյն ապագայ գործիչները և յոյսը : Անոնք տարօրինակ գաղափարներ ու դատողութիւններ կ'արտայայտեն և սխալած կրնան ըլլալ, բայց պէտք է հանգուրժել ու համոզել զանոնք, ո՛ր և՛ գործ ընողներն են միայն որ սխալ չեն ընել : Ծերեր և չափահասներ, զանոնք գործի անցուցէք և վարժեցուցէք որ ապագային ձեր արժանաւոր յաջորդներն ըլլան : Պէտք է որ մենք զանոնք մեզմէ աւելի բարձր դիրք գրաւելու և աւելի մեծ գործեր ընելու ի վիճակի ընենք : Յառաջդիմութիւնը այս կը պահանջէ, և եթէ յաջողինք՝ մեծ գործ ըրած կ'ըլլանք : Նաւապետը իր գործը ծովու փութորիկներուն մէջ կը սորվի և զինուորը՝ պատերազմի դաշտին վրայ : Մի՛ խորհիք թէ հոգաբարձու, թաղական ևն. ալեւորները միայն կրնան ըլլալ. երիտասարդներն ալ կրնան ըլլալ : Եւ զուր, ծերեր, աւելի յարգանք պիտի վայելէք եթէ ընելու փոխան ընել սորվեցնէք : Ծերութիւնը պտուղ տալու ժամանակն է, նորեկները թող ըլլան ձեր արժանաւոր պտուղները : Մի՛ անգոսնէք զանոնք, այլ ասպարէզ տուէք անոնց և թող իրենց լուծը երիտասարդութեան մէջ կրեն : Աշխարհի պատմութեան մէջ որոշ է մեծ անձանց մեծութեան միջոցը : Մեծն Աղեքսանդր 20 տարեկան էր երբ իր քաջագործութիւններով ելաւ թագաւորական գահը, ոչ թէ ժառանգեց : Ռափայէլ իր հիանալի գլուխ գործոցները նկարեց իր 37 տարեկան չըջանին մէջ : Լուտեր 33 տարեկան էր երբ սկսաւ պապականութեան թումբերը քանդել և բանալ ճամբան Գողգոթայի Խաչեալ Փրկչին հասնելու հաւատքով : Մելանկտոն 20 տարեկան հասակին մէջ ապաւանդեց ուսումնականները, և իր մտային զարգացման կարող ոյժը ցուցուց իր կարող գրիչով : Կալվին 23 տարեկան էր երբ գրեց իր Institutesը : Փիլթ քաղաքական մեծ դժուարութեանց մէջէն չինեց իր ճամբան և եղաւ Անգլիոյ մէջ Բարլամէնդի

անգամ և 24 տարեկան հասակին մէջ եղաւ Անդրիոյ նախարարապետը : Մեծն Նաբոլէոն 33 տարեկան էր երբ կայսր անուանուեցաւ թո՛ւն իր քաջագործութիւններով : Վերջապէս օրուան դիւցազնը, էնվէր պէյ, որ արժանի կէցցէներու, 27 տարեկան հասակին մէջ իր մեծ գործը կատարեց և անմահացուց իր անունը : Կոչումը և գործը ձեռն է, երիտասարդներ : «Գրեցի ձեզի, երիտասարդներ, գրեցի ձեզի, երիտասարդ, ինչու որ դուք ոյժով էք» (Ա. Յովհ. 2: 14.) : Եւ դուք, ծնողքներ ու ծերեր, երանի՜ ձեզի եթէ մեծցուցիք զանոնք Տէրովը վախովը և արգարութիւնովը, անոնք օգտակար մարդիկ կ'ըլլան : Բայց թէ որ ձեզի արժանաւոր յաջորդներ չեն ըլլար, յանցանքը որո՞ւնն է, ո՞չ ապաքէն ձերն է որ պէտք եղած բարոյական կրթութեան խնամք չէք տարած : Եւ դուք, եկեղեցական վարչութիւններ, եթէ երիտասարդաց խիզախ, բայց բնական ընթացքներուն հանդուրժելու չափ նեղութեան յանձնառու չըլլաք և անոնց ոյժերուն ասպարէզ չտաք, եկեղեցիներու և կրթական գործերու մէջ, անոնք ուրիշ ասպարէզ ու զբաղում պիտի փնտոեն իրենց ոյժերովը երջանկանալու և, ախո՛ս, պիտի ողբան վերջը, և պատճառը դո՛ւք եղած պիտի ըլլաք : Ասպարէզ տուէք, գործ յանձնեցէք, պաշտօնի անցուցէք երիտասարդները, ուղղեցէք զանոնք ձեր փորձառութիւններովը, անոնք ալ իրենց 37 տարիքը չանցուցած պիտի փայլին օգտակար ծառայութիւններով : Իսկ դուք, երիտասարդներ, բարձր նպատակներով տոգորուած նետուեցէք ասպարէզ, հոն գործնականապէս ցոյց տուէք ձեր քաջութիւնը և մեծութիւնը : Մի յուսահատիք, ձեր կեանքին Առաջնորդին, Յիսուսի, նայեցէք : Երիտասարդ տարիքին մէջ աշխարհը յեղաշրջեց : Երիտասարդ է ձեր Առաջնորդը, երիտասարդ է ձեր Բարեխօսը :

Մ. Գ. ՏԱՄՊԱԼԵԱՆ

Ամասիա, Հոկ. 14, 1908

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Յուլիս 1-ը նոր դարաշրջանի մը բնացաւ ինչպէս ամբողջ Օսմանեան կայսրութեան նոյնպէս ալ Հայութեան համար սահմանադրութեան վերահաստատումով, Հայաստանի կեանքը, մամուլը մանաւանդ, բոլորովին կերպարանափոխ եղան : Օսմանեան կայսրութիւնը կազմող բազմապիսի ազգերու կեանքին և կենսական շահերուն վերաբերեալ խնդիրներ անկարելի էր առաջ շօշափել, մինչդեռ այժմ անոնք դարձան արդարապէս հայաստանի հետաքրքրութեան և զբաղման խարիսխը : Հայ անունն անգամ յիշելը քրէական յանցանք մը, ոճրագործութիւն մը կը համարէր մարդախոշոջ ոտականութիւնը և հայակեր հին վարչութիւնը : Հին ընթացքին այս նախապաշարեալ և ազգադաւ ներկայացուցիչները կը կար-

ծէին թէ Հայք իսլամ ժողովուրդը բնաջինջ բնել և անկոխ Հայաստան մը վերականգնել կ'ուզեն անոր աւերակներուն վրայ : այս պատճառով անանք որոշած էին Հայկական խնդրին վերջ մը տալու համար Հայութիւնը ոչնչացնել : Այս կործանարար քաղաքականութեան ահաբեկ փնտնելը ոչ միայն հին վարչութեան օրով զգալի եղան, այլ և այժմ՝ մամուլի ազատութեան այս շրջանին մէջ հիմնովին հերքուեցաւ այն մտար եթէ քաղաքութիւնը թէ Հայք «անկախ Հայաստան» կ'ուզեն կազմել : Ամենէն վստահաւոր համարուած Հայ յեղափոխական կուսակցութիւններ Օսմանեան կայսրութեան անբաժանելիութեան գաղափարը շեշտեցին և պարզ քաղաքական օրինական կուսակցութիւններու վերածուեցան, Հայ յեղափոխականներ թողուցին իրենց անստիկ լեռները, զորս յաճախ ազատութեան բռնակալ թշնամիներու և իրենց արեւնով ոռոգած էին և դարձան պարզ քաղաքացիներ :

Հայ Յեղափոխական և այլ կուսակցութիւններ : Հայ յեղափոխութիւնը տառապող Հայութեան հարազատ ծնունդն է : Հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր տառապող և տգէտ պահուած ստրկացեալ Հայութիւնը Յունաց ազատութիւն ձեռք բերելէն ետքը առաջին անգամ ցնցեցին Եւրոպական բարձրագոյն ուսումնառած և յետին թշուառութեան մէջ տարող խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» հայրենաշունչ վէպի և Մ. Նալբանտեանի ազատասիրական ոտանաւորներու նման անմահ գրական արտագրութիւններ, զորս զատիկ Հայ մը երբեք առանց արտասուելու և զայրոյթի և վրիժառութեան սրտակեղծ զգացումներու չկրնար կարդալ : Հայրենասիրութեան այս ռազմիկներուն և բռնակալութեան այս անողորմ թշնամիներուն յաջորդեցին շուտով Գամառ-Քաթիպաներ (Պատկանեան Ռ.), Բաքիներ, Եւրենցներ և այլն, և ազգային գիտակցութեան և թշուառութեան գաղափարը հրահրեցին : Վաթնականութեան թուականներու սահմանադրութիւնը և Պուլկարիոյ ազատագրումը պատճառ եղան հայրենասիրական շարժումը կազմակերպելու, քանի որ Հայ ժողովուրդին տառապանքները տակաւ կ'աճէին և անտանելի կը դառնային և խաղաղ միջոցներով ալ նոյն վիճակը բարւոքեցու որեւէ յոյս չէր ներշնչուեր այլևս : Պարլիմէն դաշնագրին 61-րդ յօդուածը («Զայն բարձունդ յառապատի» մնաց և նախորդ ընթացիկ հայտեր քաղաքականութեան հիմնարար դարձաւ : Ինչպէս Յոյնը, Սերպը, Ռումանացին, Պուլկարը, Սլավոնացին արեւան հեղեղներ թափելով ազատութիւն ձեռք բերած էին, նոյն հուրի և սուրի ծամբէն պէտք է ընթանային նաև Հայերը, բնականաբար միշտ քաղաքական բնդհանուր կազմութեան օգտուելով և իրենց համար պատուի, գոյքի և կեանքի հաւասարութիւնն ու ազատութիւնը ապահովելու դիտումով : Ահա այսպէս առաջ եկան մեր մէջ, 1. Հնչակեան, 2. Արմենիական և 3. Գրոշական կամ Գաշնակցական յեղափոխական կուսակցութիւնները : Այս կուսակցութիւնները իրենց մատուցած մեծ ծառայութեանց հետ գործած են նաև սխալներ : Ունեց անցեալով և պատմութեամբ չպիտի գրադինք հոս : Հայ յեղափոխական կուսակցութիւններէն ամենէն տարածուածը և լաւագոյն կազմակերպութիւն ունեցողն է Գրոշական կամ Գաշնակցական կուսակցութիւնը, որուն բուն հիմնադիրն ու տաղանդաւոր կազմակերպիչն Քրիստափոր Միքայելեան դժբախտաբար առանց թուրքիոյ ազատութիւն տեսնելու պոմպայի մը փորձի միջոցին արկածին գոհ գնաց Պուլկարիոյ մէջ 1906ին : Գաշնակցականներու մէջ կան բազմաթիւ տաղանդաւոր գրագէտներ, փաստաբաններ, բժշկի-

ներ, հանրային գործիչներ և այլն: Անոնք ամենէն աւելի տարածուած և կազմակերպուած են Ռուսիոյ մէջ, ունին իրենց պաշտօնական և անպաշտօն օգնականները (Իրօշակ, Ռազմիկ, Գործ և այլն): Իբր քաղաքական կուսակցութիւն անոնք իւրացուցած են ընկերվարական սկզբունքներ և ինչպէս Ռուսիոյ նոյնպէս ալ Թուրքիոյ մէջ ազակեղբունացման դրուածեան և տեղական ինքնավարութեան ջերմ պաշտպան են:

Հնչւեան կուսակցութեան կազմակերպողն է Նազարբէկեան, ինչ չնչական կուսակցութիւնը միտնոյլ մնացած չէ, ան բաժնուած է Նոր Հնչակեան և Վերակազմալ Հնչակեան ծիղերու: Այս վերջինները շատ աւելի տկար կազմակերպութիւն ունին քան հին Հնչակեան կուսակցութիւնը, որ մեր մէջ գործող ամենէն հին յեղափոխական ընկերութիւնն է: Ինչպէս Իրօշակեան նոյնպէս ալ Հնչակեան կուսակցութիւնը իր նախնական ծրագիրը ժամանակի պահանջներուն համաձայն փոփոխութեան ենթարկած է և փարած է ընկերվարական-սոցալական սկզբունքներու: Հնչակեանք մինչև այժմ իրենց քաղաքական ծրագիրը Հրատարակեցին բայց ընականաբար իր ընկերվարական կուսակցութիւն անոնք ալ ազակեղբունացման դրութեան ջերմ պաշտպան են: Հին Հնչակեան կուսակցութեան պաշտօնական օւկանն է «Հնչակ», միւսներունը «Ազգ», «Երիտասարդ Հայաստան», ևն:

Արմենիական կուսակցութեան հիմնադիրն ու վարիչն է Մ. Գործուգալեան: Այս կուսակցութեան օւկանը «Արմենիա» Գործիչալ կը հրատարակուի: Արմենիական կուսակցութիւնը տարածուած է ղիսաւորապէս Վանի քաղաքին և նահանգին մէջ, ուր ծնած և մնած է նաև տիար Գործուգալեան: Արմենիական կուսակցութիւնը զուտ ազգայնական սկզբունքներով կ'առաջնորդուի և ջատագով է նոյնպէս տեղական ինքնավարութեան գաղափարին:

Բացի այս յեղափոխական կուսակցութիւններէ մենք ունինք Կովկասի մէջ նաև զատ Ընկերվարական-սոցալական կուսակցութիւն մը որ իր ծրագրէն ազգայնութեան գաղափարը բոլորովին ջնջած և անոր տեղ համալսարհացիութեան սկզբունքը տեղաւորած է: Այս «Սոցիալ-տեմաքարիկ» կուսակցութիւնը շատ քիչ ներկայացուցիչներ և հետեւողներ ունի Կովկասի մէջ: Քառասունքու գաղափարներուն կամ սահմանադրական ժողովրդագետական սկզբունքներուն կը հետեւին «Մշակ» և իր բուսական բազմութիւն համակրիները: Կովկասի մէջ կայ նաև կուսակցութիւն մը որ պահպանողական է ընդհանրապէս և քաղաքական խնդիրներուն մէջ շատ ազգայնական տեսակէտներով կ'առաջնորդուի և դեպքերուն բերմանքին համաձայն այս կամ այն քաղաքական ծրագրին կը յարի իր ազգին շահերը նկատի առնելով: Այս կուսակցութիւնը քաղաքական տեսակէտով կարելի է անուանել ազգայնական-դիպլոմատական (օպորտունիստ): Մշակականներ կամ սահմանադրական-սոցալականներ, ընկերվարական-սոցալականներ և ազգայնականներ հակառակ են Հայ յեղափոխական ընկերութեան:

Իրենթադրական խոհանք. Բացի այս կուսակցական հոսանքներէն Հայ կեանքին վրայ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենան այսուհետև ազգին ներկայացուցիչներու կամ երեսփոխանական ժողովները: Հայ Լուսաւորչականները կամ Առաքելականները արդէն ունին իրենց գրեթէ 500 մեայ պետութենէ վաւերացեալ սահմանադրութիւնը, Հայ Բողոքականները և Հայ Կաթոլիկները հրաւեր ստացած են նման սահմանադրութիւններ կազմելու և յոյս ունինք որ անոնք ալ շուտով իրենց երեսփոխանական ժողովները կ'ունենան: Խորհուրդ կու տայինք որ այս նոր կազմութիւնք սահմանադրու-

թեանց մէջ դաւառի համայնքներուն իրաւունքները աւելի յարգուէին և ոչ թէ ձայներու դերակշռութիւնը Պաշտօն վրայ կենդրոնանար, ինչ որ Հայ Լուսաւորչականներու սահմանադրութեան ամենէն մեծ թերութիւնն է: Հայ Լուսաւորչականներու Երեսփ. Ժողովը իր առաջին նիստերը գումարեց և զբաղեցաւ դիւանի և պատրիարքարանի ժողովներու կազմութեամբ, և կաթող. պատգամաւորի ընտրութեամբ: Անոր սեղանին վրայ այնքան բազմաթիւ խնդիրներ կան դիզուած, որ այս երկու նիստերու մէջ ցոյց տրուած գործունէութիւնը դանդաղ կոչելու իրաւունք ունինք: Պատրիարքի շուտափութ ընտրութիւնը անհրաժեշտ է, մինչդեռ մէկ օրականութիւն միւսին կը յետաձգուի, թէև բոլոր ժողովականներն ալ համաձայն են իրարման Հայրիկը պատրիարքական գահին վրայ բազմեցնելու:

Օմ. Երեսփ. Ժողովի ընտրութեանց պրօպագանդա կազմակերպելու տեսակէտով Հայք ամենէն աւելի յետաձայն գրտուեցան: Վերջապէս ամեն դաւանութեան և ուսակցութեանց Հայ ներկայացուցիչներէ ընտրական յանձնաժողով մը կազմուեցաւ և իր անուան շուրջ միտած երկարատև վիճաբանութիւններէ ետքը որդեգրեց Ռուսահայ-Տաճկահայ անուն մը (Օմ. Սահմանադրական Հայ Մարմին): Այս մարմինը նպատակ ունի ամսոյս 18ին, այսինքն Օմ. Երեսփ. Ժողովի գումարման օրէն 13 օր առաջ ամբողջ Հայ ազգի կողմէն երեսփոխաններ նշանակելու և այն ալ այնպիսի երեսփոխաններ որոնք «ազգային քաղաքական» ծրագիրը կ'ենդունին: Շատ աւել մնացին, շատ: Փոխանակ անձնական օրն խնդիրներով այնքան հանրութեան ուշադրութիւնը զբաղեցնելու լաւ չէր ըլլար քիչ մը կանուխէն ազգին ներկայ և ապագայ կենսական շահերուն վրայ կեդրոնացնել անոր միտքը: Մեր Հայ Կաթոլիկ եղբայրներէն ոմանք ալ, կ'երեսայ անկախ այս Հայ ազգը ներկայացնող ազգային ընտրական ժողովէն և ի վնաս Հայութեան, անջատաբար տպագրեալ հրաւիրագրերով Հայ-Կաթոլիկներուն կ'առաջարկեն Օմ. Երեսփ. Ժողովի և Երեսփոխանի համար 6 անգամ ընտրել: Երկարակութիւնը Հայուն ընտիր տառքինութիւններէն մէկը չէ եղած անշուշտ և երբ խօսքը «Հայազգի» շահի մասին է, հոն կրօնականէն աւելի մեծ ամեն թորականութիւններ պէտք է դադրին: Արդէն մեր պառակտումին և ապիկարութեան շնորհիւ Հայկական նահանգներու մէջ Օմ. Երեսփ. ընտրութեանց միջոցին պարտուեցանք: Խորհրդի պէս Հայաշատ կեդրոնէ մէկ Հայ երեսփոխան անգամ չպիտի ունենանք:

Հայ գրականութիւնն ու մամուլն ալ ծաղկման նոր շրջան մը կը բոլրէ: Քառասուն «Ժամանակ» ըլլա տեսաւ Ամերիկեան ունեւորներով և ընտիր Հայացի պարաւնակութեան: Ծանօթ հրապարակագիր Յովհաննէս Շահադար ալ շուտով պիտի հրատարակէ իր ընդհատուած «Հայրենիք»ը: Երկուքին ալ ջերմագին յաջողութիւն կը մտղմենք: Ամենէն աւելի շնորհաւորելի է Հայ երիտասարդութեան և կանացի սեւերն ջերմ եռանդը, հայրենասիրական, կրթասիրական, բարեգործական, ինքնազարգացման և այլ նպատակներով բազմութիւն ընկերութիւններ, միութիւններ, անուամբներ չհիմնել: Կրթական տեսակէտով մասնաւորապէս շնորհաւորելի է Միացեալ Ընկերութեան և Ազգանուէր ու զբարոյաբար կանանց ընկերակցութեանց վերակազմութիւնը: Ազատութեան բարիքներն առ այժմ միայն խեղճ դաւաճացի Հայերը դեռ չկրցան որն է կերպով վայելել, քանի որ հոն միւլեանդ հակասահմանադրական խուժանք և յետադիմական ու բռնապետական պաշտօնեաներ անոնց կեանքին,

գոյքին և պատուին կապառնան։ Ազգին ներկայացուցիչ պաշտօնական մարմիններուն պարտքն է այս նկատմամբ եղած գանգատներուն պետական կողմէ լսելի բլլալն և գոհացում տրուելը։

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ Գ. ՔՈՒԵԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Յօդ. 72. Ընտրողաց ցանկին բացուելէն չաբաթ մը ետքը կիւրակէ առաւօտ, ժամերգութեան աւարտմանէն ետքը, Թաղական Խորհրդարանի մէջ քուէարկութեան կ'սկսուի սապէս։

Թաղական Խորհրդոյ Նախագահը՝ ընտրողաց ցանկը ձեռքն առած կարգաւ կը կանչէ ընտրողները, որք ընտրողաց ցանկէն մէջ՝ իրենց անուան առջև ստորագրելէն վերջը, քանի՜ Երեսփոխան որ ուզուած է՝ այնքան անձանց անուն թուղթի մը վրայ կը գրեն վերէն ի վար կարգաւ, և ամեն մէկ անունն առջև մականունն, բնակութիւն և արուեստ նշանակելով թուղթը կը ծալեն և յատկապէս պատրաստուած քուէտուփին մէջ կը ձգեն։ Իսկ եթէ ընտրողը պատճառաւ իւրիւր չկրնան գալ խորհրդարան, ստորագրեալ նամակաւ մը քուէնին կ'ուղարկեն։

Յօդ. 73. Քուէարկութիւնը գաղտնի է. ուստի պէտք է որ քուէարկութեան առանձին գրեն իրենց քուէթուղթը, որպէս զի ուրիշ մը չկրնայ տեսնել գրած անունները։

Յօդ. 74. Քուէարկութիւնը սկսած օրը պէտք է լմնայ, Ընտրողներէն ով որ իր քուէն նոյն օրը չը ներկայացնէ, ետքը բողոքելու իրաւունք չունի։

Յօդ. 75. Ոչ ոք պիտի կարենայ միանգամայն երկու թաղի մէջ քուէ տալ։

Յօդ. 76. Ընտրութեան մասին միացեալ թաղերը և թեմերը, եթէ իրարու մօտ ըլլան, ընտրողները մէկտեղ ժողովուրդով քուէարկութիւն կ'ընեն։ Իսկ եթէ իրարմէ հեռի ըլլան՝ իւրաքանչիւր թաղ կամ բնո՞ւ գատ քուէարկութիւն կ'ընէ, և ետքը երկու կողման քուէարկութեանց արդիւնքը կը միացնեն։

Յօդ. 77. Քուէարկութիւնը կատարուելէն ետքը, նոյն օրը միեւնոյն նիստի մէջ Թաղական Խորհուրդին առջև քուէտուփը կը բացուի. և այս բանին համար որոշուած քննիչները քուէներն համբելով քուէարկուած թուոյն հետ կը բաղդատեն։ Եթէ տարբերութիւն գտնուի և Թաղական Խորհուրդը խարդախութեան կասկած ունենայ, մինչև առաջիկայ կիրակի՝ միւս օր մը նորէն քուէարկութիւն ընել կ'որոշուի։ Նմանապէս եթէ ուզուած երես-

փոխանաց թիւը առաջին անգամին չլեցուի, մնացածին համար երկրորդ անգամ քուէարկութիւն կ'ըլլայ միւս օր մը։

Յօդ. 78. Եթէ պատահի որ քուէարկուեալէն մէկը պէտք եղածէն աւելի թուով անուն գրած ըլլայ իր քուէթուղթին մէջ, նոյն թիւէն վերջը եկած անունները անընդունելի են. նմանապէս անվաւեր կը համարուին այն քուէթուղթերը որոնց մէջ գտնուած անունները վերէն ի վար կարգաւ գրուած չեն։

Յօդ. 79. Քուէարկուած քուէոյն կէսէն աւելի քուէ ստացողներուն մէջէն առաւելագոյն քուէ ստացող անձինք երեսփոխան ընտրուած են։ Եւ եթէ երկու անձանց հաւասար քուէ տրուած ըլլայ, երիցագոյնը ընտրեալ է։

Յօդ. 80. Եթէ առաջին անգամ քուէարկութեամբ առաւելութիւն չստացուի, Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ առաւելագոյն քուէ ստացող երկու անձանց անունները. և երկրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկու անունաց վրայ կ'ըլլայ։

Յօդ. 81. Ամէն Թաղ. Խորհուրդ իր թաղէն ընտրուած Երեսփոխանաց անունները Պատրիարքին կը ներկայացնէ մասնաւոր տեղեկագրով մը, որուն մէջ պէտք է ճշդիւ նշանակուած ըլլայ ընտրեալներուն անունը, մականունը, բնակութիւնը, արհեստը և քուէարկութեան ըզրոր պարագաները։ Պատրիարքը այս տեղեկագրերը կը ներկայացընէ Քաղաք. Ժողովին, որ զանոնք քննելով կը ստուգէ երեսփոխանաց ընտրելութեան պայմանները։ Այսպէս ստուգուելէն ետքը, Պատրիարքը պաշտօնական կերպիւ կը ծանուցանէ երեսփոխանաց ամէն մէկուն ըստ օրինի ընտրութիւնը և կը հրաւիրէ զանոնք Ընդհ. Ժողովոյ ատեան կազմել որոշեալ օր մը։

Յօդ. 82. Ընդհանուր Ժողովը իր առաջին նիստին մէջ Քաղաք. Ժողովին քննած տեղեկագրերը մօտիկ ընելով եղած ընտրութիւնները և երեսփոխանաց իշխանութիւնը կը վաւերացնէ, որով Ընդհ. Ժողովը ըստ օրինի կազմուած կ'ըլլայ։ Ընդհանուր Ժողովը կրնայ գումարուիլ, երբ Կոստանդնուպոլսոյ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը ընտրուած ըլլայ, առանց սպասելու զաւառական երեսփոխանաց ընտրութեան վախճանին՝ որոց լուրը մէկ կողմէն Կոստանդնուպոլսի հասնելու վրայ կ'ըլլայ։

Յօդ. 83. Եթէ մէկը քանի մը թաղերու կամ գաւառներու կողմէն ընտրուած ըլլայ, ինք կ'որոշէ ո՞ր թաղին կամ ո՞ր գաւառին երեսփոխանութիւնն ընդունիլ. և եթէ ինք չուզէ որոշել, Ընդհանուր Ժողովը վիճակաւ կ'որոշէ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Կիրակի, ըստ յանձնարարութեան մեծ տէրութիւններու, Պուլկարիոյ Հանրագումար գործերու և առևտրական նախարար Մ. Լիպչեւի և Արտաքին գործերու նախարարութեան արարողական Մ. Միլչեւի մայրաքաղաքս եկան իբրև լիազօր պատուիրակութիւն բանակցելու համար Պուլկարիոյ պահանջուած փոխարինութիւններու խնդրին համար: Կ'ըսուի թէ Բ. Դուռը 120 միլիոն ֆրանք պիտի պահանջէ բաց ի Րուսիոյ երկաթուղիներու Ընկ.եան վճարելի գումարէն: Օսմ. կառավարութեան կողմէ կը բանակցի Առևտրական նախարար Գարբիէլէֆ. Նորատունկեան, որու կ'օգնեն Արտաքին գործերու նախարարութեան առաջին քարտուղար Լուիսի պէյ և Ելեմտական նախարարութեան խորհրդականի օգնական Սադըղ Արմենակ պէյ: — Շաբաթ Թաշ Գըշլայի (Փանկալթի) չըջանակին մէջ դէպք մը պատահեցաւ որ բաւական սարսափ պատճառեց: 83 զինուոր որոնք արձակուելու հաղիւ իրաւունք ունէին՝ երեք օրէ ի վեր զօրանոց չէին մտներ և «կեցցէ Կայսրը, մեզ արձակեցէք» կը գոչէին կարգապահութեան և հնազանդութեան ամէն յորդորներ առ ոչինչ գրելով և մինչև իսկ հրամանատարը նախատել յանդգնելով: Վերջապէս հարկ եղաւ բռնի զօրանոց մոծանել զանոնք, և ահա զէնքի զիմել փորձեցին: Հրամանատար փաշան իսկոյն Սէլանիկի նորեկ որսորդ զօրաց վաշտին հազարապետին հրամայեց զիմաղդել զէնքով և անմիջապէս գնտաւար ինկան 3 զօրք և 3 ալ վիրաւորուեցան ու ամէնը ձերբակալուեցան և պիտի դատուին զինուորական ատեանի առջև: Նոյն օր Պոլսոյ Մեծ Շուկային մէջ աննշան կռուի մը պատճառով խուճապ յառաջ եկաւ և խանութներ գոցուեցան, բայց շուտով անդորրութիւնը վերահաստատուեցաւ ոստիկաններու ժամանմամբ: Հանրութեան ջգայնական այս դերազդեցութիւնը բաւական անցած է այլևս, ինչպէս ուրիշ մանր դէպքերու մէջ տեսնուեցաւ: — Ելեմտական նախարարութիւնը դաւառային իշխանութիւններուն հեռագրով պատուիրեց նորընտիր երեւոյթաններու ճամբու ծախքը վճարել ի հաշիւ անոնց 5,000 դահ. ամսաթոշակին: Ներքին գործերու նախարարութիւնն ալ պատուիրեց շուտով ծանուցանել անոնց անունները և ժամանան թուականը: Երեսփ. Ժողովը Կայսրը պիտի բանայ ճառով մը: Բացման նիստը Տոլմապաղէի

պալատան մէջ տեղի պիտի ունենայ, ինչպէս եղած է 1876ին: Երեսփ. Ժողովի չէնքին նորոգութիւնը աւարտած պիտի ըլլայ ամսոյս կէսին: — Զեկուցուեցաւ թէ առաջին ընտրողները իրենց քուէթուղթերը տուփերու մէջ ձգելու պահուն իրենց հետ ունենալու են իրենց Օսմ. թէղքէրէները: — Ծանուցուեցաւ թէ Օսմ. Բոսնիոյի և Հայոց ու Յունաց Պատրիարքարաններու ներկայացուցիչներուն միջև դոյացած համաձայնութեամբ, Կ. պոլսոյ երեսփոխաններուն 4ը Իսլամ պիտի ըլլայ, 3ը Յոյն, 2ը Հայ և 1ը Հրեայ, իսկ երբ 11 երեսփոխան ընտրուի, 5ը Թուրք, Սակայն Յոյները խղեցին յետոյ այս համաձայնութիւնը: — Վագֆի խնդիրը ժամանակին պէտքերուն համապատասխանող վիճակի մը վերածելու համար կազմուած յանձնաժողովը որոշած է Կէտիկի և Մուզաթայի գործողութիւնները ջնջել, սնդաւակ մեռնողներու անշարժ կալուածները մահլիւ չնկատել և ըստ Շէրիֆ բաժնել, այդ պատճառով կրելի տարեկան 100,000 ոսկիի փնտր փոխարինել Իճարէ ի Միւլէճճէլէի վրայ յաւելում մը ընելով, կրօնական և կրթական հաստատութիւններու վագֆներ ընդունել և կալուածներու վաճառման պահուն փոխանցման գործողութիւնները պարզել, դիւրացնել: — Օրական 1,000 քաշի տեղ 70 քաշ իւղ կը տրուի Կայս. պալատան: — Ֆրանսական դեսպանը Բ. Դրան մօտ դիմում ըրաւ որ Վիրանշէրի Հայ և ուրիշ Ժողովուրդներ պաշտպանուն Բուրգերու դէմ: — Մէկուկէս ոսկիի դրամատոմս պիտի հաւաքուի հրապարակէն և 5, 50 և 100 ոսկինոց դրամատոմս պիտի տպուի: Հինքը պիտի փոխանակուին նորերու հետ առանց ժամանցումի կնիքակայ ըլլալու: — Պէշիկթաշի դէպքին 15 դերակատարներուն թուղթերը Ամբաստանից Ատեանին յանձնուած են: Համալ Հօճա և ընկերները եղեռնագործութեամբ ամբաստանուած են և իրենց թուղթերը Վերաքննից Ատեանի ընդհ. դատախազին և յետոյ Եղեռնադատ Ատեանի յանձնուած են: — «Սուլթան Աղլիի սպանիչները» առուն տետրակի մը հեղինակը դատի ենթարկուեցաւ և տետրակն ալ հրապարակէն ժողովուրդեցաւ: Կը հաւաստուի թէ Սուլթան Աղլի չապանուեցաւ, ալ մկրատով իր բազկերակները կտրեց ու ինքնասպան եղաւ: — Անցեալ շաբթու Շէրիֆ Ապտուլլահ փաշա Մեքքէի Էմիր անուանուելէն երկու օր ետքը մեռաւ: — Կայս. անձնապահ զօրաց հրամանատար Միւշի Շէվքէթ փաշա հրաժարեցուցուեցաւ, վասն զի այսուհետեւ զօրաբաժիններու հրամանատարները ֆէրիզ պիտի ըլլան: — Երեքշաբթի չոգենաւով Կայս. անձնապահ զօրաց

գումարտականներ զրկուեցան Հիճազ և Եմէն: — Թանի հեռագրուած է մայրաքաղաքէս թէ Սուլթանը չէ ուզած անձնապահ զինուորներու տեղ Սէլանիկի զինուորները ընդունիլ, վասն զի առաջինները քաղաքականութեամբ չեն գրադիր, մինչ միւսները յեղափոխական գաղափարներ ունին և կրնան տաղտուկ պատճառել: Քոմիթէն ալ համակերպած է: Նաև Սուլթանը գոհունակութիւն յայտնած է Վոսփորի մէջ պաշտօնաւոր առջև կեցած երկու մարտանաւերուն համար: — Անցեալ ուրբաթ կէսօրէ ետքը Մախսուսէի Թալէֆ շոգենաւը, որ Ձոնկուլտաքէ կու գար հանքածուխի բեռով, Սալըփազարի առջև Մէսաթըրիի Պաշայի շոգենաւին զարնուեցաւ և կարճ միջոցի մէջ ընկղմեցաւ Սարայպուրնուի ընկղմած Լաթֆէյ շոգենաւին քով: Իր մէջ ունէր 42 նաւազ և 7 աղքատիկ ուղևոր: Ամէնն ալ ազատուեցան:

Նահանգներ. Մեքքէի էմիր անուանուեցաւ Շէրիֆ Հիւսէյն փաշա: — Սէլանիկի Օսմ. Քոմիթէին թեկնածուները, որոնք են Թուրքերու կողմէ Բանի և Ճավիա պէյերը, Յոյներու կողմէ երկու հոգի, Պուլկարներու կողմէ Մ. Թիւքոֆ և Հրէից կողմէ Մ. Մանուէլ Քարասօ, երեսփոխան ընտրուեցան: — Կիւմիւլէինէն ալ Յէմի, Իսմայիլ և Արիֆ պէյերը ընտրուած են: — Կը հերքուի Դ. զօրաբանակի հրամանատար Ապտուլլահ փաշայի հրաժարման լուրը: — Քիլան գաւառակէն (Շքոտրա) 80,000 բնակիչներու անուամբ զարնուած հեռագրով մը Մեծ Եպարքոսէն կը խնդրուի Քէօր Ալիի և ընկերներուն համար տրուած մահուան վճիռը անյապաղ գործադրել, որպէս զի օրինակ առնեն ընկալուած կողմնակիցները: — Որովհետեւ Լիբանան առանձնաշորհեալ գաւառ է, Վարչապետին հեռագրուած է թէ Օսմ. Խորհրդարանին պիտի չմասնակցի: — Կրեաէի թղթատարական վարչութիւնը ծանուցած է բոլոր թղթատարական վարչութիւններուն թէ Կրեաի մէջ Հելլենական նամակադրոշմները ընդունուած են: — Նալէ Ֆրէի կը գրուի Սէլանիկէ թէ Աւստրիա իր զօրքերը պարպած է Եէնի Փազարի նահանգէն և ահա հոն տեղ Օսմ. զինուորներ զրկուած են: — Լահորի (Հնդկաստան) Իսլամները որոշեցին Անգղիոյ նախարարապետ Մր. Էսքըրիթի շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղել Անգղիոյ արքայազնը ընթացքին համար Թուրքիոյ և Պալգաններու հանգէպ: — Քուրդ Իպրահիմ փաշայի տղան և Հիւսէյին Քաթէզօ Տիարպէթի տարուելով զօրանոցին մէջ բանտարկուած են: Տէֆթէրտարին նախադահուութեամբ յանձնաժողով մը Վիլանշէն պիտի երթայ

բնակիչներէն յափշտակուած գոյքերը ետ առնել, Իպրահիմի մեռնելէն ի վեր անդորրութիւն կը տիրէ Տիարպէթի մէջ: — Սապահէտտին Իշիանը Օխրի ժամանեց, արժանավայել պատիւներով ընդունուեց և բանախօսութիւն մը արտասանելով յայտարարեց թէ Սահմանադրութիւնը կրնայ տեական ըլլալ անձնական նախաձեռնութեամբ և իրաւասութեան ընդարձակումով միայն: — Ներքին գործերու նախարարութիւնը, Տիարպէթի կուսակալութեան գիւմուլին վրայ, արտօնեց Վիլանշէն զրկուած պաշտօնեաները 60,000 դահ. բաշխել ժողովրդէն կարօտ եղողներուն: — Կիւմիւլէինէի մէջ Սահմանադրութեան դէմ խօսող Հոճայի մը պատժուելուն պատճառաւ իմամները մզկիթներուն մէջ պահուած նուիրական գրօշնրը դուրս հանեց, 10,000 Իսլամներ հաւաքեց և թաղապետութեան շէնքին առջև երթալով աղմկալից բողոքներ են ընտրութիւններու ապօրինաւորութեան դէմ: Յետոյ պաշտօնարանէն ներս մտեր, զինուորական հրամանատարը բռնեց ու անդորմաբար գանակոծեց են: Նաև կատարիչին և Սահմանադրութենէն ետեւ անուանուած 89 պաշտօնեաներու պաշտօնանկութիւնը պահանջեց են: Էտիրնէն վաշտ մը խնդրուած է հեռագրով: — Մամուրէթի Իլ Աղիզի ընտրութիւնները բոլորովին վերջացած են: Բոլոր ընտրուածները Թուրք են և դէպի Կ. պոլիս ճամբայ ելած են: — Գալաթի մէջ Հոկ. 15/28ին ծխախոտի մթերանոցէ մը հրդեհ ծագած է և երեք խոշոր շէնքեր այրած են: Նիւթական ֆաբր 27,000 ոսկի է, սակայն ապրանքները ապահովագրուած են: — Առեւտրական և հանրօգուտ գործերու նախարարութիւնը կ'առաջարկէ Ռոտտսթօէ մինչև Մուրատը երկաթուղի մը շինել քառասուն հզոմթր. երկայնութեան վրայ: Աշխատութիւնները ընդհուպ պիտի սկսին: Հիճազի երկաթուղւոյն շինութեան աշխատող զինուորները պիտի գործածուին:

Աւետ. Ժող. Իզմիտի Հայ Աւետ. հասարակութեան Վարչ. Ժողովին անդամ ընտրուած են Տեառք Ռուբէն Շաքարագործեան, Ազար Ազարեան, Սարգիս Խուպիկեան, Խաչիկ Կ. Պոտուրեան, Բենիամին Իսթէքճեան և Օննիկ Եավրուեան: Տոգ. Կարապետ Աթանասեանի ատենապետութեամբ հոգիէ բազկացեալ խնամակալութիւն մը ընտրուած է Ժողովրդային երեք վարժարանները կառավարելու համար: — Պատ. Յարութիւն Գառնիկեան 6 ամսուան համար 3½ ոսկի ամսականով հրաւիրուած է Իզմիտի եկեղեցիին քարոզչութեան պաշտօնին և հրաւերը ընդունած է: Նշանակուած թոշակը եկե-

ղեցին միայն պիտի վճարէ առանց միսիոնարական օգնութեան: — Տող. Միհրան էֆ. Գասապեան Կե- սարիոյ և Թալաւի մէջ շահեկան ճառախօսութիւն- ներ ըրած է: — Այս սարի Կեդր. Թուրքիոյ Գողէճի ուսանողներու թիւը հասած է 200ի, որ ցարդ ե- ղած բարձրագոյն թիւն է: — Վեր. Սիմոն Թէրզեան Ատանայէ, Թարսուսէ և Պէյրութէ անցնելով Երու- սաղէմ հասած է ուր պիտի կենայ 3 ամիս: — Ամերիկացի Միս Փէք անուն վարժուհի մը եկած է Ատանայի աղջկանց վարժարանին համար: — Սէյնթ Փող ինսթիթիւթ Գողէճին Տնօրէն Տր. Գրիսթի Հաճըն դացած է՝ ձմեռն հոն անցընելու նպատակով: — Իզմիրի գաւառին չրջիկ աւետարանիչ Վեր. Փառնակ Իսքէնտէրեան քանի մը օրէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի: — Անաթոլիա Գողէճի չրջանաւարտներէն Պետրոս էֆ. Սիվապեան Սին- սինաթի Համալսարանին մէջ վերջերս բացուած երկրաչափական ճիւղին երկրորդ կարգը մտած է: Նոյն ճիւղին մէջ ուսանիլ փափաքող 500 աշա- կերտներէն 30ը միայն յաջողած են ընդունուիլ և առնց մէջ ալ Սիվապեան էֆ. է միակ օտարականը:

ՊԱՏՐԻԱՐԺԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական նորընտիր ժողովը չորեքշաբթի իր առաջին նիստը գումարեց, Տեղապահ Հայրը Վարչ. Ժողովներուն Բ. Դրան կողմէ վաւերացուած ըլլալը հաղորդեց: Անմիջապէս գաղտնի քուէարկութեամբ պատրաստուեցաւ Պատրիարքական ընտրելեաց հնգանուն ցանկը: Իզմիրեան Սրբազան ստացաւ 11 քուէ, Եդիշէ Եպսկ. Դուրեան՝ 10, Ստեփաննոս Արքեպսկ. Յովակիմեան 9, Հմայեակ Եպսկ. Դրմաքս- եան 6, Դէորդ Արքեպսկ. Երէցեան 5, Նոյն օր ժամը 8ին Ազգ. Երեսի. Ժողովը գումարեցաւ 83 երես- փոխաններով և ձեռնարկեց Պատր. ընտրութեան և բացարձակ միաձայնութեամբ Իզմիրեան Սրբազան ընտրուեցաւ Պատրիարք Կ. պողոտայ. Տեղապահ Հայ- ըր գողարիկ ուղերձով մը շնորհաւորեց ժողովն ու բոլոր ազգը Իզմիրեան Հայրիկի արժանաւոր ընտրութեանն համար: Ժողովը յոտնկայ շնորհա- կալութիւն յայտնեց Դուրեան Սրբազանին որ այս- քան փափուկ չրջանի մը մէջ հիանալի իմաստու- թեամբ վարեց Տեղապահութեան դժուարին պաշ- տօնը: Միանգամայն մաղթեց որ Ն. Սրբազնու- թիւնը ի մօտոյ բարձրանայ Կաթողիկոսական ա- թոնը: Ապա 2 եպիսկոպոսէ և 3 աշխարհականէ բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը կազմուեցաւ ժողովին կողմէ Իզմիրեան Սրբազանին ներկայա- նալու և ընտրութիւնը աւետելու համար: Մաղաքս մը պատրաստուեցաւ և 82 երեսփոխաններէն

ստորագրուեցաւ, որպէս զի Տեղապահ Հօր միջո- ցաւ Դատական գործերու նախարարին ներկա- յացուի և ապա պալատ Կայս. վաւերացման համար:

Իզմիրեան Սրբազան չաքաթ Երուսաղէմատան մէջ բազմաթիւ շնորհաւորութիւններ ընդունեցաւ իր անունն տօնախմբութեան առիթով և կիրակի պատարագեց Մայր Եկեղեցիին մէջ և քարոզեց ունկնդիրներու խումն բազմութեան մը: Փրանսա- ցի մը, որ ներկայ էր արարողութիւններուն, Սրբազանին 10 ոսկի յանձնած է ի նպաստ կարօտ- եալներու: — Տեղապահ Հայրը Ազգ. Ժողովէն կարգուած պատուիրակութեան հետ երեքշաբթի նախարարապետին ներկայացաւ և գաւառներու անհանգուրժելի կացութեան դարման տանե- լու համար պատրաստուած ծրագիրը մատոյց Ն. Վսեմութեան, որ գոհացուցիչ պատասխան մը տուաւ խնդրարկուներուն: — Տեղապահ Հայրը Վարչութեան ընտրութիւնը և անդամներուն ա- նունները ներկայացուց Դատական նախարարու- թեան, որ անմիջապէս վաւերացուց և տեղե- կադրեց Բ. Դրան: — Պատրիարքարանէ Կիլի- կիոյ Կաթողիկոսին զրկուեցաւ յանուն Սոսյ վանքին հանգանակուած և Նպաստից Սնտու- կին աւանդ տրուած 350 ոսկի: — Համբարձում էֆ. Պոյաճեան (Մուրատ) Օսմ. Խորհրդարանի ան- դամ ընտրուած է: Այս է ընտրուած առաջին Հայ երեսփոխանը: — Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբար- ձութիւնը կրկնած է իր հրաժարականը, բայց դա- նաղան կողմերէ քաջալերութիւններ տրուած են որ Հոգաբարձութիւնը չարունակէ իր պաշտօնը, վստահ ըլլալով որ ազգը պիտի չլքէ իր կարևորա- գոյն հաստատութիւնը, զոր կրցեր է պահել իր դառնագոյն ժամանակներուն մէջ, Սոյն հաստա- տութեան յատկացուած հացը, որ քանի մը օր դադրեցաւ, առժամապէս պիտի չարունակուի մին- չև որ Երեսի. Ժողովին մէջ վերջնական եղանակ մը որոշուի: — Պատրիարքարան հասած է կարօտ- եալներու համար Պուլքէշէ 677 ֆրանք, Մարսի- լիայէ 406 ֆրանք, Պաղտատէ 30 և Փարիզէ 436, Իզմիրէ (փոքրիկ աղջիկներու հանգանակութիւն) 216 դահ., Գատրքէօյէ 2,020 դահ., Զէյթունի համար Գուրուշէմէ 2,020 դահ., Կեսարիայէ 10 ոսկի, Մանչէսթըրէ 540 դահ., Արմենակ էֆ. Մա- նուկեանէ 2 ծրար ֆանէյա և 2 ծրար Ամերիքան, Լեոն էֆ. Սէմէրճեանէ 10 ծրար դապա պէզ, Կե- սարիայէ 20 ոսկի: — Գատրքէօյի Արամեան Միու- թեան կողմէ ինպաստ Հնչակեան կուսակցութեան տրուած ներկայացումին զուտ հասոյթը եղած է 4,738 դահ.: — Վանէ, Մուշէ, Պիթլիսէ, Բաքերգէ

և ուրիշ շատ տեղերէ աղելսարչ լուրեր կը տեղանս
սովի և հարստահարութեան գործած աւերներուն
վրայ :

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պաշտօն. Անցեալ հինգշաբթի (Հոկ. 29) Զօր-
Փափրիքով Մեծ Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի և Ռուսիոյ
ներկայացուցիչներուն հաղորդեց այն պատասխանը
զոր Պուլկար կառավարութիւնը կու տայ անոնց
երեքշաբթիի ծանուցագրին : Այդ պատասխանով
ի վեր կը հանուի թէ Պուլկարիա Օսմ. պետութեան
հանդէպ բարեկամական յարաբերութիւններ պա-
հելու իր բաղձանքին ապացոյցները տուած է նա-
խազգուշական ամենատարրական միջոցներու չդի-
մելով, նոյն իսկ երբ Թուրք բանակը արագ և ըն-
դարձակօրէն շարժման մէջ դրուեցաւ : Միանգա-
մայն որոշած է դրօշի ներքեւ գտնուող պահեստի-
ները արձակել յաջորդ երկուշաբթի օր (Նոյ. 2),
երբ կ'աւարտի անոնց ծառայութեան պայմանա-
ժամը, և ուրիշներ չգնել անոնց տեղ : Բաց աստի
ոեւէ տնօրինութիւն պիտի չըլլայ խաղաղութիւնը
խանգարող :

Ռուսիա. Չարին հրամանով Մ. Իզվոլսքի Տու-
մային պիտի բացատրէ Ռուսիոյ Պաշտօնեան աշ-
խարհակառութիւնը : Կ'ակնկալուի թէ այդ յայ-
տարարութիւնը Ռուս մամուլին ազդու լեզուին
համապատասխան պիտի ըլլայ՝ Պաշտօնեան Սլավ-
ներու շահերը և Թուրքիոյ հետ բարեկամութիւն
ջատագովելով և երբեակ համաձայնութեան սկզբ-
բունքը պարզելով : — Սբ. Փեթրոպոլսկէ կը հե-
ռագրուի թէ, թէև կարելի չէ իմանալ թէ անցեալ
հինգշաբթի ճշտու ինչ տեղի ունեցաւ երբ Մ. Իզ-
վոլսքի Փեթերսով գնաց, կարելի է հաւաստել թէ
նախարարին դիրքն առ այժմ հաստատուն է : Դի-
ւանագիտական կացութիւնը կրնայ սապէս ամփոփ-
ուիլ : Դեսպանախորհրդի ծրագիրը Աւստրիոյ պիտի
հաղորդուի, և անոր պատասխանը նիւթ պիտի ըլ-
լայ բանակցութիւններու, որոնց բնութիւնը կա-
րելի չէ նախատեսել :

Սերպիա. Գահաժառանգ իշխանը անցեալ շաբ-
թու Մ. Փասիչի և քանի մը սպաներու հետ Սբ.
Փեթրոպոլսկ ուղևորեցաւ Պուտաիէշի ճամբով
Մեծ յոյսեր դրուած են իշխանին սոյն այցելու-
թեան վրայ : Վստահաբար կ'ակնկալուի թէ Ռու-
սիա իր վերապահութեան դիրքը պիտի չքանէ և
պիտի վերսկսի Սերպիական և Մոնթենեգրեան գոր-
ծերու միջամտելու իր նախկին աշխարհակառու-
թիւնը :

Մոնթենեգրո. Անգղիական նորընտիր գործակա-
տարին ժամանման պահուն Զէթինեէի ամբողջ
բնակչութիւնը Անգղիական, Սերպիական և Մոն-
թենեգրեան դրօշակներով գնահատական մեծ ցոյց
մը ըրաւ ի պատիւ Անգղիոյ, որ միշտ կը համակրի
Սերպիացիներուն և կը ջանայ պաշտպանել անոնց
վստահեալ իրաւունքները : Գործակատարը ուղե-
ւոր մը շնորհակալութիւն յայտնեց անոնց գնահա-
տութեան և զգացումներուն համար : Ամբոն յե-
տոյ դիմեց զէպի պալատ, ուր Նիքոլա իշխանը
սապէս ըսաւ ցուցարարներուն : «Մեծ վստահու-
թիւն ունինք Անգղիոյ վրայ և դեսպանախորհրդին
կ'սպասենք : Եթէ այն չպաշտպանէ մեր իրաւունք-
ները, այն ատեն ոչ ես ողջ մնամ, ոչ դուք » :

Հնդկաստան. Պաշտօնական տեղեկագրի մը հա-
մաձայն սովեալ դաւաճներուն տարածութիւնն է
66,000 մղոն և բնակչութիւնը 30 միլիոն : Անձրեի
նուազութենէ արմտիքի միջամէ է իբր 28 միլիոն
Անգլ. ոսկի : Այս գումարով կարելի էր այդ բնակ-
չութիւնը ինն ամիս կերակրել : Նպաստի բաշ-
խումբը շատ յաջող եղաւ . 2,200,000 Անգլ. ոսկի
տրամադրելի էր : Հասարակաց այս աղէտը ամէն
դասակարգեր աւելի մերձեցուց իրարու և կառա-
վարութեան :

Պարսկաստան. Հոկ. 26 և 27 թուականներով սա-
պէս կը հեռագրուի Թէհրանէ. Զհաստատուիլը այն
դրոյցը թէ Ռուսները Ատրպատական մտած են : Բայց
Խազախներու երկու գունդ խմբուած են սահմա-
նադուխը, Ճուլֆայի մէջ, Թէպրիզի հիւսիսակող-
մը, և ծանուցած են թէ պիտի մտնեն, եթէ Դաւ-
րէժի Ռուսահպատակները վտանգի ենթարկուին :
Պայրամը հանդարտ անցաւ : Ընտրական օրէնքը որ
Հոկ. 27ին պիտի արուէր՝ չհրատարակուեցաւ : Գա-
ւառային սուտ հեռագիրներ կը տարածուին, որոնց-
մով իբր թէ կը խնդրուի Սահմանադրութիւնը
չգործադրել : Շահը Դաւրէժի դէմ իր գործողու-
թիւնները վերջնապէս դադրեցուցած կը թուի : Պա-
ղախներն ալ կը վերադառնան : Դաւրէժ հանդարտ է :

Միաց. Նահանգներ. Ուլլեմ Հ. Թէֆթ Նոյ. 3ին
Միաց. Նահանգներու նախագահ ընտրուած է 314
քուէով : Ընտրողներն էին 483 : Պրայըն ստացած է
169 քուէ : 1904ին ընտրողներու թիւն էր 476 և
Րոզէվելթ նախագահ ընտրուեցաւ 140ի դէմ 336
քուէով :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՎՈՐ ՊԵՏԱՃԱՆՆ

Ֆինանս-միլար եղգուշու Ամերիգան խան

Պետրոս էֆ. Թորոսեան, որ Նիւ Եորքի Եռ-
նիկն Աստուածաբանական Վարժարանէն ընթա-
ցաւարտ եղած է 1898ին, և քանի մը տարի կրօ-
նական գործով զբաղած է Ուէսթ Հոպոքընի մէջ,
Նիւ Ճորձի, ուր 24 անգամով Հայ Աւետ. եկե-
ղեցի մը կազմած է, և հիմա նոյն քաղաքին մէջ
Միացեալ Նահանգաց Նամակատան գործին կը ծա-
ռայէ, կ'ուզէ իր նախկին փափաքին համաձայն
Թուրքիոյ Աւետ. եկեղեցիի մը մէջ պաշտօն վա-
րել: Նախագահը Աստուածաբանական Վար-
ժարանին ուր Թորոսեան էֆ. դաստիարակուած
է, լաւ վկայական մը զրկած է ինպատանոր,
զրուատելով անոր բարեպաշտութիւնը և աշխա-
տասիրութիւնը: Անոր հետ թղթակցել փափաքող
եկեղեցի մը իր գրութիւնը կրնայ ուղղել սա հաս-
ցէին:

Mr. Bedros R. Torossian, 362 West Street,
West Hoboken, New Jersey, U. S. America.

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ ԵՒ ՀՐԱՒԵՐ

Վեր. Յարութիւն Յ. Եազըճեան Մարզուանու
չըմանաւարտներէն մին, Երիզայի նախկին Քարո-
ղիչը, որ վերջին 14 տարիներն Անգղիոյ մէջ բնա-
կած է աւելի Աստուածաբանութիւն ուսանելով
և ինպատակաւ ազգակցաց գործելով, այժմ պատ-
րաստ է հրաւէր ընդունել Թուրքիոյ ուէ Եկեղե-
ցիէ: Կրնայ քարոզել Հայերէն, Թուրքերէն և Անգ-
ղերէն լեզուներով:

Իւր հասցէն է, Rev. H. YAZIJIAN, 118,
HEMMONS ROAD, LONGSIGHT, MANCHESTER.

Յաճախորդներու ուզած կամ ներկայացուցած
լուսանկարներէն, Եւրոպական տպագրութեամբ,
պարզ կամ գունաւոր ֆոտո փաթեթոս յանձնարա-
րութիւններ կը կատարուին զիւրամատչելի գինե-
րով: Գործադրութիւնը մաքուր ու արագ:

Փափաքողներուն կը զրկուի նմոյշներն պոչ-
մաններով մէկտեղ: Դիմել առ

Ներսէ և Բաբէրբեկեան, Առաքելա Գօլէճ, Մարշալ-առ

ԶՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Դէպք Յ. Կէլեան

«Սոյն քերականութեան մէջ հարթուած են
Անգլիերէն լեզուի բոլոր դժուարութիւնները:»
«Հնչման կանոնները հիմնադր են պարզապէս:»
«Ամեն կերպով յանձնարարելի դասադիրք մըն է
բոլոր անոնց որ կ'ուզեն սորվիլ և ուղիւ սորվիլ
Անգլիերէն լեզուն:»

Գին՝ 15 դրշ.: Բոսթայով 17 դրշ. (փոխարէն
նամակագրոյժ ալ կ'ընդունուի):

Բրոֆ. Վ. Յ. Յակոբեան էֆ. Սնդու.—Հայերէն
բառարանին երկրորդ տպագրութիւնը 50 դահ.
(կամ 50 հատ 1 դահ.նոց նամակագրոյժ):

Դիմել՝ Յակոբ Մ. Սրապեան Գրատուն,
24—26 Մարզուան Մարջուր

Անգլիերէն ու Հայերէն լեզուի հմուտ անձ մը
(որ բաւական վարժ է նաև Յրանսերէնի ու Թուր-
քերէնի) պատրաստ է անհատներու դաս տալ իրի-
կունները: Դիմել խմբագրատունս, թիւ 15, Ամե-
րիկան խան:

Մ. Գ. ԾԱԼԵԱՆԻ

ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Հին Արեւելեան Ազգեր, գին 5 դահ., Յունաստան
և Միջին Դար, գին 6 դահ., Արգի և Ժամանակակից.
գին 5 դահ.: Պատմութեան յիշեալ հատորները որ
արդէն ջերմ ընդունելութիւն գտած և Բ. տպագ-
րութեան արժանացած են, ջերմապէս գնահատ-
ուած են ձեռնհասներէ իրենց լեզուին, մէթոտին և
նիւթին լաւ դասաւարտութեան համար: Այս հատոր-
ները ունին զեղեցիկ տպագրութիւն, հաստատուն
կազմ, բազմաթիւ բացատրիչ պատկերներ, Աշխար-
հացոյց քարտէս: Կեդրոնատեղին Մատթէոսեան
տպարանէն փոխադրուած է Յովհ. էֆ. Սնդուար-
եանի Օսմանեան գրատունը, թիւ 36, Պապ Ալի
ճատտէսի: Մեծաքանակ գնողներու համար 100ին
30 զեղչ:

ՀԱԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Իգնիտ Մուշի համար. Աբրահամ Սամուէլեան 20, Ասաբազարցի Ոմն 20, (Գալիպէի) Եուզան 10, Հայկ Ղազարեան 5, Յարութիւն Լաֆճեան 5, Գրիգոր Սամուէլեան 5, Սերովբէ Զաքէեան 5, Սամուէլ Սամուէլեան 5, Գրիգոր Թազուրեան 5, Տիկ Ազաւնի Ազաւնի 5, Տիկ. Գայիանէ Սամուէլեան 5, Ոմն 5, Ոմն 5, Ստփն. Պօտուռեան 5, Վահան Բարաւազեան 5, Ոմն 5, Ազար Ազարեան 5, Օննիկ Եսփրուեան 5, Պատ. Յարութիւն Գառնիկեան 5, Յակոբոս Իբէք-ճեան 5, Յովսէփ Իբէքճեան 5, Տիկ. Արուսեակ Յովհաննէսեան 5, Բերովբէ Յովակիմեան 5, Ռուբէն Շաքարազորճեան 6, Յովհաննէս Մօմճեան 5, Ոմն 6, Յովնաթան Բիպարեան 5, (Բօլաճի) Պօղոս Վարդերեսեան 5, Տիկ. Թազուհի Լաֆճեան 5, Օննիկ Աշճեան 5, Աբրահամ Մօմճեան 5, Հաճի Աթանաս Քէօթահաւեան 5, Աշոտ Սարճեան 5, Սարգիս Բապուճճեան 5, Համբարձում Չախմախեան 5, Թազուր Աշճեան 5, Հայրապետ Ժամկոչեան 5, Միսաք Թորոսեան 5, Օննիկ Բիւրսեան 5, Օննիկ Պաղտիկեան 5, Ոմն 5, (Դեղազորճ) Յակոբ Մարտիրոսեան 5, (Պօստանճի) Մինաս 5, Ռափայէլ Թորոսեան 5, Յակոբ Մօմճեան 5, Հաճի Յակոբ Մեառարեան 5, Յակոբ Ապաճեան 5, Պօղոս Յակոբեան 5, Կարապետ Չիլինկիրեան 5, Գրիգոր Շիրինեան 5, Օննիկ Ազեան 5, (Մսավաճառ) Օննիկ 5, Արիստակէս Թիրեաքեան 5, Գրիգոր Շաքարազորճեան 5, Պօղոս Փանոսեան 5, Ոմն 5, Ոմն 5, Մաքսուտ Վարդերեսեան 5, Յակոբ և Յովհաննէս Ընկերք 5, (Սափրիչ) Միքայէլ 5, Ստեփան Երամեան 5, Գրիգոր Սարգիսեան 5, Կարապետ Պէյազեան 5, Միհրան Չալքեան 5, Ոմն 5, Մկրտիչ Ազարեան 5, Դանիէլ Սրազորճեան 5, Տիգրան Մինասեան 5, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, Կարապետ Կարապետեան 3, Մելքոն Եոզկաթլըեան 3, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, Ոմն 4, (Դերճակ) Հաճի Բառթիկ 2.20, (Մաքէնաճի) Օննիկ 2.20, (Սրճեփ) Հրաչեայ 2.20, Ոմն 2.20, Տիկ. Վարսենիկ Սրազորճեան 2, (Գոլաճի) Գրիգոր 2, Հրաչեայ Թապազեան 2, Մուրատ Մուրատեան 2, (Աշճի) Նշան 2, Յովհաննէս Թապազեան 2, Օննիկ Պետիկեան 2, Յարութիւն Բակլաճեան 2, Յակոբ Մալաքեան 2, Ոմն 2, Օննիկ Եօգտուրեան 2, Պաղտիկ Չիլինկիրեան 2, Ստեփան Քառաճեան 2, Բենիամին Թիրեաքեան 2, Թազուր Սուքիասեան 2, Մանր ստակ զանազան անձերէ գոյացած 77: Ամբողջ դումար 540 դահ.:

108 դահ. Խաչատուր Գաբրիէլեան ,
40 դահ. Յովհաննէս Բալէմքարեան ,
20 » Յովսէփ Բալէմքարեան :

ՏՕԲ. ՏԻՐԱՆ ԷՕՄԻԻՐԵԱՆ

Հաստատուած Իւսկիւտար, Իճառիյէ փոսթաեօլու, Չամլըճա ճատտէսի, Թիւ 79, Կարապետեան Վարժարանի զիմացը : Վկայեալ Ամերիկեան բժշկական վարժարանէ և ծանօթ իր տաար տարուան բժշկական, մանկաբարձական և վերաբոճական յաջող գործունէութեամբ ի գաւառս : Կը զանուի ամէն օր մինչև կէսօր Թիւթիւնճեան դեղարան, Իճառիյէ Իսկ կէսօրէ վերջ իւր տան մէջ հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր : Նաև Բշ. և Դշ. կէսօրէ վերջ կը զանուի Մինասեան դեղարանը, Մէլամալզ :

Ուրբաթ օրեր ձրի, վկայեալ աղքատներու համար :

3-6

Թէյի մեծ վաճառատուն, Կ. Պոլիս, ձէլալ պէյ խանին տակ :

Վաճառատունիս Թէյերը ուղակի կը ներմուծուին Չինաստանէ, Սէյլանէ, Հնդկաստանէ, Ճաւայէ և Ճաբոնէ :

Ամենէն դժուարահաճներն իսկ կրնանք գոհացնել մեր Թէյերու թարմութեամբ, հոտով ու համովը : Մանաւանդ փնտոցեցէ խառնուրդներն, որ կը ծախենք մեծ ու փոքր քանակութեամբ և ամենէն նպաստաւոր գիներով : Ձեր հիւրերուն փոխանակ վնասակար ոգելից ըմպելի հրամցնելու, մեծարեցէք զանոնք օգտակար Թէյերով :

Ուշադրութիւն մարքային : 2-52

Կ. Եսփրուեան Գ. Խաչոռլեան

Մէլէ զէլալ քէլէ. ՆՈՐ ԲԱՌԳԻՐԲ ՖԻՐԱՆՍԱՀԱՅ, ՊԱՏԱՆԿԱԿԱՆ : 1900ին տպուած ի Փարիզ: Գուրտոն Լուսինեանի սոյն հոյակապ երկասիրութիւնը երկու հատորէ կը բաղկանայ, առաջինը 1,060, երկրորդը 817 եօթնեան մեծագիր երեսներով : Երկու հատորը մէկտեղ կը վաճառուի 25 ֆրանքի : Դիմել առ D. Doghramadjian Imprimeur, 18 Rue des Gobelins, Paris 13me, կամ ի Բիւզանդիոն Գրատուն, Սեղբոսեան, Թիւ 5, Ղալաթիա, Կ. պոլիս :

Ե. Բրիստ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ 9.30 (Ը. Թ.), ի Բէսթ, Գումադափու : Նիւթ Մատ. 2. 33 : Իւսկիւտար, ժամ 9 : Նիւթ Հոով ԺԲ. 21 :